

Њобдінса-Віттор.

(В. А. Савин).

Сіа комі-ањјас-костын ужалыюјаслы!

ЊЫВ-((ГРЕК))-ШОБОМ

3-торја пјеса, комі олӧмыс.

Комі њіга лезан-ін.

Сыктывдін-кар.

1926-во.

Нобдінса-Віттор.

(В. А. Савин).

Гіа комі-аң-јас-костын ужалысјаслы!

НЫВ-«ГРЕК»-ШОВОМ

3-торја пјеса, комі олөмыс.

Комі ыга лезан-ін.

Сыктывдін-кар

1926-во.

Нобдінса-Віттор (В. Савин).—Обыск девичьего «греха».
Пьеса в 3-х действиях.

Воҕкыы.

Гѳгѳрвотѳмла-лы, аҕнысѳ ыжыдѳ пуктѳмла-лы, код-ѳурѳыс воасны кушѳмкѳ „чинѳз“-да, вывті вылѳ пукоѳны, —чѳјтѳны аҕнысѳ мед-ыжы-дѳн да мед-ѳуѳдн быдѳныѳ. Торја јона ташѳм вывтіасѳмыс овльвлѳ ѳіктјасын. ѳѳревнѳјасын,—јонжыка вѳвлывлі первој војасас револут-сіја-бѳрын. Мукѳд-дырјыс сещѳм вывтіасѳмѳыс артмывлѳ ыжыд лѳк. ѳтѳк сещѳм лѳк вѳчѳм-јывоыс і петкѳдлысѳѳ тајѳ пјесаас.

Сурѳссѳ (сюжет) тајѳ пјесаыслы ме бѳстѳ збыл вѳвлѳм-торјыс: 1923-ѳд воын Кедвавом вѳлбѳтын (Ізваын) вѳлі ѳтѳк нывлыс рушкусѳ „шѳбѳмаѳѳ“ сѳльѳветса сѳкретар да комунист-јачејкаса шлен щѳк-тѳм-куза. Тајѳ мыжыс најѳс 1925-ѳд воын вѳлі суѳітѳмаѳѳ вѳт во-кежлѳ турмаын пукавны. Та-јылыс вѳлі гѳжѳма „Југыд-Туй“, гѳзетын август 14-д лунѳ 1925 воын, № 167 (1260).

Њѳбѳдінса-Віттор.

Сыктывдін-кар,
Февраль 1926 во.

1 0 3:

Марја—ныв, 20 арöса.

Ванё—сылөн вок, ар 12-13.

Анна—налөн мам, дöва, ар 42.

Педёр Петрöвич—сельсöветса секретар. ар 22.

Кирö-Петыр—сылөн баѳ, озыр крестанн, ар 45, зев-вылö ассö пунктö.

Габö—сельсöветын стөрöж, пöрыг морт.

Югор Микајлöвич—парѳја-јачејкаса секретар, ар 23-25.

Öнисса, ар 35—

Каѳа, ар 37—

Степа, ар 40—

Наталь, ар 50—

Пекла, ар 30—

нывбабајас.

Öкөиң—бабитчыг, пöрыг старука.

Семö-Іван.

Петыр-Степан } мужікјас.

Куѳма-Васка }

Мільтсіоньер.

Судын јуралыö.

„ секретар.

1-d }

2-d }

загедательјас суд-вылын.

Панасова —мыждыг (суд-вылын).

Јöз (суд-вылын): бабајас, мужікјас, нывјас.

---

1 да 2 торјасыс вöчöбны тöлын, öтк лунö.

3-öд торјасыс вöчöб гөждöмын, вөдн-жынјöм-мыöтi.

Мед-воzza вöчөм.

Гөлсөвет. Прөстеј керка. Веөкыда кык öшн; öшнјас-дорас пызанјас (кык); пызанјас-вылас гумагајас, ыгајас, черыла, ручкајас. Шужа-вылас öтк дэс (ывлаö); өтен-пöлөныс лабч. Веөкыд-вылас мөд дэс; дэс-дорас шкап. Стенјасас портретјас Ленинлөн, Калининлөн; сөгга ласкалөма да тув-жылö öшлөма кушөм-сурө гумагајас. Кымын-кө улөс. Төвөа лун.

1-ј петкөдчөм.

Габö (өтнас, ветөкөн чышкалө пызан-вывјас). Бур-јөзлы талун празник—вөскрегеңна, јурбитны вичкөө ветлісны, а мијанлы некор—службатө-өд он еновт... Регыд-нын, көнкө, і секлетарыд локтас, бара лунтыр он ештыв пукгывны... Мөдарө-кө шуны, сытөг-өд оз жө і поз. Сы-вылө і власт—командујтны мед. А мијанкофдемсө колө бура зурјөдлыны, медым велалам овныс өнија совет-власт-дырјыс. Педөыд, со... (друг сөлыштө, вичөдлө гөгөд) Тпу! трустыд, пыр важ-ногөн шудө. Зев-өд лөгасө Педөнад-кө шуан: ен-пө сіз менө шу, шу-пө Педөр Петрөвичөн. Ферт, Петрөвич, Кирө-Петырлөн пі-да. Зік-жө бағыс-коф збыту... Сөгга абу-жө і лөсыд чина-власта морттө Педөнад шуны... Көймөд вонын секлетаралө, ставсө бергөдлө өтнас,—старөста... алыно, предгедател шоча і воывлө татчө. Мыј сөгга, мортыд еща-ещ велөдчөма, гижны мастер—толькө шаркөдө перөнад кабала-вывтыд. Кык морт і ем мијан Кунвадорад тацөмыс—мөдыс Терең-Мікајлө-Јогор, камуніст-партіјаын секлетаралө. Сіјөс шудны Педөр Петрөвичыд-на зугжыкөн, сіјө-пө вегіг і сыыг-на ыжыдзык чина... Вежөіс-тај, зонмө, пөраыд. Важөн вөлі өлөма јөзжык нащальствујтөны, өні ставыс кутіс лоны том-уловыс. А ме, со, выжыв пөрысөз оли-да, ассым ым овөс ог куж пасјыны. Јешщө-өд Педөр Петрөвич і гералө менө: те-пө, Габö, щөщ лыфдыгган советскеј служакөн, а кырымагны он куж. (Пукөд пызан-сајө, бөстө ручка). Час-жө јешщө өтчыд відла (корөд гумага), кабалаыс-тај абу-а... (Лапкөдө гумага-чукөр пызан-вылыс). Татыз вөрзөдны оз поз Педөр Петрөвич шудө:

пызан-вылыс-пö нинöм ен вөрөд, тани-пö ставыс „делöяс“. Тајöяс-вылын-пö да, со, (индö шкап вылө) есijö шкапас мыј ем i сулалө став кутöдыс да олöмыс Кунвадорса общест-волөн... (Виçдöд өтенö). Часлы, тани-тај кущöмкө кабалајас öшалöны. Стенгыд, ме чajга, позö. Педөр Петрöвич стeн-öшилсм-кабалајас-јылыс нинöм ез шулы. (Нещыштö öтык ыст). Нолтö, видлам. „Габö“, „Габрил“... Миколлөн пыс шуö: тенад нимын-пö, федö, мед-воçда букваыс сувтса ко-кольук-код, крукылнас вескыд-вылө. (Гижö). Ок, трустыд, кущöм вöснiфiк артмiс, оз i тöдчы. Часлы-жö мөдар-пом-нас боотгыла. (Сулö чернiла дозjö ручка-помсö, гижö, вашјалö). Со-тај, небос, тöдчыны кутiс!.. Мыјла-нö, пöфлиннö, тајi ручка-помнас оз гижны? Ескö быдөн вермiсны гижöдтö лыффыны, весиг неграмотнейјас. Талун-жö Педөр Петрö-виçос чуждöда, мед мөдар-помнас кутас гижны быдтор пе-мыд крестаналы. (Кылö кок-шы). Локтö-кылö (Ödjö четчö, чыш-калö улöс-вывјас).

2-öd петкөдчөм.

Педөр (пырö, портгыоб). Некод-на ез вогы талун?

Габö. Ез, Педөр Петрöвич, некод-на ез волы.

Педөр (пукöө пызан сажö, адçö Габöлыс „гижöдсö“). Тајö-нö мыј? Габö. кодi-нö тајö гумагасö марајтiс?

Габö. Ог тöд, Педөр Петрöвич, некод ез пырав татчö.

Педөр. Кущöмкө крукылјас вöчалöма. (Видлалö скöра:) Те ачыл тајö вöчалöмыд, чöрт! Со, чернiлаыс-на ул. Пö-рыс выжыв!

Габö (вашјалö). Ме, ме, Педөр Петрöвич. Сijö ме велöд-чи гижны асгым нимöс—„Габö“... Те, Педөр Петрöвич, гиж ручка-мөдар-помнас, тöдчасжык быдөнны...

Педөр (костö гумагасö). Лант, скöбина! Кымыныс теныд шулöма вöли: некущöм гумага, мiсa, ен вөрөд пызан-вылыс?

Габö. Ме сijö кабаласö ег пызан-вывгыд бозт, Педөр Петрöвич,—стенын вöли öшалö-да...

Педөр (торкö скöра:). Öткоф! (Таркөдö чуңнас пызанö) Ме, вот, тенö таыс под суд гета-да, агтö чöргöс стeнö öшö-дасны, кылан?

Габö (копрагöмөн кевмö:) Прöстит, Педөр Петрöвич, ме-нö, jöј старiкöс. Воçö сөгa нинöм öг вөрçöд.

Педөр. Смотри те, воҙө-кө јешшө каҗала—вөтла да под суд бета. Секи лоө во вит-ө-квајт җурмаын теныд виңгыртны. Ен вунөд: ставыс, мыј ем тани да, со, есијө шкапас, „делөјас“. (Өшөдө стенө гумагасө. Кост.) Öни мун ветлы да кор татчө код-сурөос (кыскө җепыс гумага).

Габө. Кодјасөсжык, Педөр Петрөвич?

Педөр. Мун пагтаг-да, вөлыгы.

(Габө петө вескыд-вылө).

3-öd петкөдчөм.

Педөр (өтнас, дөзмөмөн). Служба-жө-өд, чөртыд, тајө. Неког спокој абу, пыр лоө нокгыны. Öтигор җеладнө, мөдтор җезаконнө вөчөны... Мыј сөгга тащөм јөј-јөзыдкөд керан? Оз гөгөрвоны совет-властлыс законјасө, көҗ жураныс нөшкөн тувјав.

4-öd петкөдчөм.

Габө (пырө, пагтагөма). Кытчө колө ветлыныд, Педөр Петрөвич?

Педөр. Первој кор Јогор Микајлөвич, јачејкаса секретарөс.

Габө (јурмас лајкнитө). Кыла.

Педөр (виқөдлө гумага-вылө:) Сөгга со кодјасөс кор, кывзы, ен вунөд: Спира-Каҗаөс—Гриша-Ваң гөтырөс; сөгга Кузма-Öниссаөс—Көста-Митреј моңөс; јешшө кор Закар-Наталөс... Но, öни-кежлө тырмылас, вунөдан. Кор, җик-пыр мед локтасы татчө, шу-сельсоветса секретар прикајитис.

Габө. Ладнө (петө шујга-вылө).

5-öd петкөдчөм.

Педөр (өтнас; четчө да ветлөдло өтарө-мөдарө). Аттө, соморө, јөз! Нурулад мыж вөчөны-да он төдлы... Но-но-но, Марјушка, мыј те лыгтөмыд вөчны!.. Те көнкө җајтин: озлө каҗавны властјасыд? Мижаныс гусөн җемтор он вөч. Ми сы-вылө і емөг, мед виқөдны гөгөр, мед быдтор мунис по законам Ре-Се-Фе-Се-Ер!

6-öd петкөдчөм.

Јогор (зев ödjö пырö; кыңа-улас папка). Те-нө, Педөр Петрөвич, ынйом-на ен кывлы? (Здоровайтчө; папкасө пуктө пызан-вылб).

Педөр. Мыж-жылыг, Јогор Микајлөвич?

Јогор. Матвеј-Марја-жывгыд? (Пужооны кыкнаныс).

Педөр. О-о! Ме öнi стөрөжөс те-динö sameј ысти сы-жылыг. Мыж те думажтан, Јогор Микајлөвич, та-жылыг?

Јогор. Мыжнө думажтныс? Колө пырыг-пыр-жө протокол вөчны да под суд гетны Марјасө.. Ок, чорыда-жө i судитасны стөрвоос!.. Есы-ыжда мыж колө-жө, другө, вөчны. Кыңи-нө сылөн кыс кыптөма сы-вылас?

Педөр. Но, гулашцей нылылды-нө мыж? Чуркаыд-öd неходлы абу колангор.

Јогор. Öнi-тон петкөдласны сылы, колантор-абу. Корөин-кө чуркатө—куж i быдтыны, ен вi.. да-öd кыңкө ми быдтор-жылыг мед-бөрын төдам! Ескө мијанлы, коммунист-јаслы, колө ставсө мед-војдөр казавныс: ми-öd став политикасө нуөдам, сiјөн i шугө „диктатура пролетариата“..

Педөр. Чөртыс төдө, мыјла сiңi. Ми-öd ескө сiң-жө став властнас тани бергөдлам-да, став Советскеј апаратыслөн органјас-да, пыр мыјлакө јөзгыс колам. Вөлөм-кө, сикт-куңа-нын јөзгыс сорнитөны Марја-жывгыд, а ми ынйом-на öнөң егө кывлөј. Талун батө вичкоюс локтис да шуө меным: мыи-нө-пө ти, советскеј нащальникјас, виңөданныд? Нуруланыд-пө сещөм мыжјас вөчөны-да, ынйом онө ад-дөј. Ме быдөн шажпај-мунi: кушөм мыжјас-нө, миға, код-јас вөчөны?—јвала. Секи вөлигти i төди ме: Матвеј-Марја-ыд-пө челадагломан-нин дај удытөман-нин-пө важөн чуркатө зебны-вины.. Со-öd кушөмөг öнiја нывјасыд! Кыскагасны, кыскагасны да сегга пијаннысө жагөдасны А бөр-тинас нокгыныс лөө мијанлы!

Јогор. Но. мед. Мыжсө-кө вөчис—мед оз елаз сегга мијан-вылө. Равноправјөсө-öd ез сы-вылө лөзөдны.. Ме воңывыв верма шуны: Марјатө наперво вiт во-кежлө турмаө јөршитасны-а.. Колө ödjөнжык, миға, протокол вөчны да арестујтны Марјасө.

Педөр. Ме ысти код-гурөос корны-нын ескө-да. Регыд, ме чайта, локтасны.

Јогор. Кірө-Пеклаөс-нө корін-ен? Меным сижө і вігталіс Марја-јывгыд.

Педөр. Васка-Јогор-гөтырөс? Ег. . Час, стөрөж воас-да ыстылам.

Јогор. Сесга батгө колө корлыны щөщ. Кымын унжык өвдөител чукөрмас, сымын нафежнөжык тајө фелөыс лоас.

Педөр. ферт, ставсө колө вөчны закон-герті, мед некод ез вермы некытчө крукасны. (Виқөдө гумага-вылө Гвдөител квајт-кымын буракө өні лоө-нын. Јешшө ковмас корны Опоң-Іван-Степаөс. Сыкөд төрыт Марјаыд пывгөма-да, ноңјасгыс-пө јөв петө,—гөгөрвоан, Јогор Мікајлөвич?)

Јогор. Но, гөгөрвотөг-өд ог ов. Менам аслам бабаөј кујимөс-нын вайліс-да, сөкыд-дырјі некущөм јөв оз мытчылы, јөлыд лоө челафасөм-бөрын вөлысті... Сесга со-мыј колө вөчны, Педөр Петрөвич: тани протокол гижөм-бөрын колө поңатејјасөн ветлыны Марја-ордас, гортас, да видлавны сижөс, кық шуласны—вөчны сылы „экспертіза“. Секи сесга некод-нын оз кут шуасны мјјан-вылө.

Педөр. Вернө те шуан, Јогор Мікајлөвич! Збыль колө ассө видлавны ветлыны, непременнө. ферт, мі агным огө кутө видлавыс, богтам нывбабајасөс, најө-өд төдөныжык.

Јогор. ферт нывбабајасөс, најө видлаласны, а мі виқөдам-да акт вөчам сы-јылыг. Ковмас щөщ млітсөнерөс богтлыны, гашкө прөтивлајтчыны Марјаыд кутас-да...

Педөр. Ладнө, ставсө вөчам по законам Ре-Се-Фе-Се-Ер.

7-өд петкөдчөм.

Пырөны: Габө, Ката, Öнисга, Натал.

Габө (пырөг-мосыс). Ставысө вайөді, Педөр Петрөвич, сөмын Јогор Мікајлөвичтө ег адзы.

Јогор. Ме тани-нын.

Габө. Збыль-тани і ем. Вежөн буракө кықкө лоім.

Педөр (нывбабајаслы). Ті, төткајас, мунөј да регыфлік стөрөжкаас пукуштөј. А те, Габө. колтчыв-на.

Натал. Мыј-нын-нө сещөмыс лоі тіјан, господін секлетар? Весіг Габө өбөдајтны ез леэ, мырдөн кыскіс: мунам-пө пырыстөм-пыр...

Габө. Кызі прікажітөма вөлі—сізі і вөчі ме.

Педөр. Ферт, прөста огө корө некодос, а корөма-кө— колө пыр-жө і локны, жујавны оз поџ... Но, мунөј естчө! (Шеныштө кинас вескыд-вывлаң. Нывбабас петөны .

8-öd петкөдчөм.

Педөр (Габөлы). Те, Габө, мун ветлы да со кодјасө јешшө кор татчө: Опон-Іван-Гтепаос, сөгга Кірө-Пеклаос —Васка-Јогор гөтырөс, менчым батөс да милітсіонерөс. Гөгөрвоин? Ен вунөд.

Габө. Кыла, Педөр Петрөвич. Зік-пыр тінгыртла (петө шујга вылө)

9-öd петкөдчөм.

Педөр (перјө гіжан-тумага). Но, сөгга ковмас протокол гіжны (көсјө гіжны). Ферт, рочөн лоө гіжны?

Јогор. Рочөн, непременнө рочөн. Таыжда фелө-јылыс оз поџ коміөн гіжны; гашкө фелөыс тајө ВЦИК-өз-на мунас-да, комінад сені нинөм оз гөгөрвоны.

Педөр. Ладнө. (Гіжө).

Јогор. Четчө, ветлөдлө, вомгорулас ворнитө, кіассө шамраліг-тырјі). Но, өні сөгга Марјаос во віт-кежлө-кымын ескө і зумгылам турмаө... Тајө фелөнд-кө помөз лучкі мунас— ме чайта і менө кутасны ујездсаң вылөжык пуктыны, дај вермасны карө служітны корны. Тани-өд нинөмөн он вермы астө петкөдлыныд, көџ немыд ужав - пыр лыффысны пондан феревенскеј роботникөн. А менам-өд ескө ем-жө ічөвіка јурвежөрыд-да, оз төдны-а!.. Но, өні сөгга тајө фелөыс менө кыпөдас гашкө. Уком, каџалас менчым тајө заслугасө-да, кыскас уездө; ујездсаңыд регыд верман вескавы областө—Сыктывдін-карө. Сені пуктасны кушөм-кө заведујушщејө... Коркө сөгга татчө Кунвадорад волан гөвтитны-лі отпускө-лі-да, јөзыдлөн шенчөмыд лоө: со-пө Терен-Мішыдлөн пыс мыјыжда-чіна-мортөз воөма!.. Код төдас, гашкө секи Кунвадорад ог і вічөдлыны кут-да...

Педөр (дырдө гіжөмыө). Нолтө, Јогор Мікајлөвич, кывышт, кыџі ме заводіті протоколтө гіжны.

Јогор. Но-но, вај лыффы (сүвтө пызан-дорө).

Педөр (лыддө). „1923 года декабря 16-го дня. Мы, нижеподписавшиеся. Секретарь Кунвадорского сельсовета, автономной Коми-зырянской области, Феодор Петрович Мырныров и секретарь Кунвадорской ячейки Ре-Ке-Пе Щалаков составили настоящий протокол следующем. Сегодня доходили нам слухи от нижепоименованных граждан села Кунвадора такие, что у вдовы того же села Анны Максимовны Намыровой имеется дочь Марья Матвеевна, каковая еще теперь девица и таковая имела в животе незаконнорожденного ребенка, кокового неизвестно когда родила куда-то и такового убил или удавила, это ясно показывала грудь, потому что когда она парилась в бане, из титьки выходило молоко для незаконнорожденного ребенка таковой. Ввиду всего вышеизложенного и сделали таковой протокол, который записали допрос нижепоименованных свидетелей: Первое. Спросили крестьянку Кунвадорского села „... Öni kodöskö чуксам-да жуалам..“

Югор Те, Педөр Петрöвич, веж „незаконнорожденней“ кывсö, — „внебрачней“ гиж сы-пыддi; öni-öd „незаконнорожденнейыд“ абу-нын буракö, а внебрачнейыд“ лоö верöссаяö мунтöз пијалöм..

Педөр. А, ме-ногөн, ескö буржык колны „незаконнорожденнейнас“, сiјö ачыс-нын вiсталö—абу закон-серти рö-фiтöма, да сы-понда јонжыка вермасны мыждыныс суд-вылад.

Югор. Колам-инö сiдi... Вај кор кодöскö, öдјонжык колö фелöсö вöчны.

Педөр. (Мунö вескыд-вывлаң, чукöстö öзöсöд) Нолтö, ко i-кö öтик волöј татчö! (Бөр пукöө. Пырö Ката).

10-öd петкöдчöм.

Педөр. Лок татчöжык, Ката. (Ката полиг-тырјi матыстчö). Мi öни кутам тенчыд жуагны мыж-сурö-да, вiстав вескыда, ен соггы ментер.

Ката. Мыж-жулыг-нö? Мi мыкö мöвпалiм-да, мöвпалiм öни чујимөн, да егö i тöдö, куцöм грек сујiс мiјанöс.

Югор. Тијанöс ескö некуцöм грек-на öнöз ез су-да, мукöд грек-понда-рај, со, лоö кыскавныс щöщ-а..

Педөр (Јуаё, сөгга гижё вочасён). Вај-жё вістав, Ката, мыј те төдан Маѳвей-Марја-јылыг?

Ката. Но-о, сы-јылыг вёлём корёмныд!.. Мыјнө менчым сы-јылыг јуагныс! Ме-өмөј куш өтнамон төда? Став сикт куѳаыс-нын-өд Марја-јывгыд горнитөны. Быдөн вөлі төдөны сылыг сөкыдсө. Сөгга бөрја-вылыс друг кытчөкө быттө рушкуыс воші. Вёлём-кө, челаѳасөма дај ідралөма-нын чуркасө... Ачым ескө ме ег адѳыв Марјасө-да, Көота-Митреј-мон—Өнїсга—меным төрыт-рыт вісталіс. Талун вічкоыг локтігөн адѳылі мамсө Марјаыдлыг—Максім-Анатө-да шуткаөн-моз і јуалі: ныв алы пі-нө, міса, Марјаыдлөн чужіс? Аннаыд менө, ыта, тајкө і нөјтас: ен-пө смекајтчы, шуө: һекод-на-пө ез чуж... ҫерт-өд абу лөгыд піјалөм ныв-јывгыд веҝкыдатө віставныд...

Педөр. Те-нө кывлін-ен: һонјассыс-пө јөв петө Марјаыдлөн?

Ката. Петтөг-өд оз ов челаѳасөм-бөрад, ачым сы-јылыг төда...

Педөр. (Гижө; һедыр-мыҝы Каталы:) Но пуксы естчө, лабічас сөгга... (Мунө да бара оҫбөд чукбөтө) Куѳма-Өнїсга, лок татчө! (Бөр пуксө).

11-өд петкөдчөм.

Пырө Өнїсга.

Педөр. Мі тенө корім татчө, мыјкө те он-ө төд Маѳвей-Марја-јылыг?

Өнїсга. Со код-понда вёлём мїжанөс кыскалөны!.. Јандыгтөм-гін сїјө!.. Богт-жө-да ві ассыд ытаөс!..

Јогор. Те збыль төдан—віјөма чуркасө Марјаыд?

Өнїсга. Ме? Һе пөштө ме, став Кунвадор-нын төдө. Талун веіг вічко-службасө мї-воккоѳемыс егө кывлөј,—пыр вашкөдчисны бабајас сы-јылыг. Ме төрыт пыралі на-ордө,^а быттө щан корны могөн,—Мікөла кежлө көсја сур пуыштны-да,—Марјаыс зев жугыла вөлі пукалө өшің-дорас. Сөгга петіс пывган лөдсавны. Мамыс өтарө һаргө: јанөдіс-пө, шуө, нылсј менө...

Педөр. А те он төд, кытчө чуркасө Марјаыс іналөма?

Өнөөсө. Пыдö, ферт, мегтiтiс... Агсö колö прамежы-ка төрöптiлны сы-жылыг. Кыскагiс-кö, мед i жанчимсö нов-лöдлас!..

Югор. Kod-гурö вiсталоны: бытö-кö-пö Марьядлөн нонясгыс жöв петö?

Өнөөсө. Сijö-öd вiсталоm оз ков, быд баба төдö—ка-га вайөм-мыгтi жöлыд пыр лoас...

Педөр. (Гижөм-бöрын, Öнөөсалы:) Сегга пукгы лабiчас. (Өнөөсө пукө Катакөд ортчөн. Педөр мунö да чукөстө бэбсөд:) Наталь-төт, воы сегга те татчö! (Бөр пукөд. Пырö Наталь).

12-öd петкөдчөм.

Педөр. Те, Наталь-төтö, ферт мыжжаскө тöдыштан-жö Макгim-Анна-ныв-жывгыд?

Наталь. Марья-жывгыд?. Гверво сijö, сегга нинөм!.. Сы-жылыг i менö коринныд?.. Ештöма ескö сылыг, трагi-чалыг, журсö керыштны! Ме-кö вöли Анна-местаад, прок-латöжөс ескö важөн-нын jорi-да гирiлукөн тожышти гортгыс, мед кок-помыс сегга некор ез вöv сылөн!.. О, господей! (пернапасаө). Сылөн-бара абу-жö-нын пернаыд, тај сёлö-мыс абу тыдалö... Богт-жö да асгыд лафiнечöс вi... Ок, пречiстаја богородiтса, Мiкöла-милөгтiвей! (Кыкы пернапас чөвтö). Кызi-нö кыс пырöма сылөн аслас фiта-вылö!..

Югор. Пырöма-нын-тај кычкө-а... Öнi сегга, со, i бур-жөсö лöб сы-понда кыскавны... Судяс-вылö-на ковмас ветлыны-i...

Наталь. Со-öd, со-багушкоöj, Мiкаjлö-аркангел, лов-сетыг, лов-бостыг, пöрысö-немö кущöм прiтча i менö шöщ суiс!..

Педөр. Сегга-нö мыј јешшö верман вiставны сы-жы-лыг?

Наталь. Мыј-нын вiсталан öнi, зөлötöjөj!.. Есы-мында грек Марьяд вöчöма! Блудныча сijö,—некор оз мын сы-лөн грекыс... Аслас лафiнечлыг ловсö богтiс, пырттөг ni молiтватөг... О, господей! (Пернапасаө).

Югор. Те, Наталь-төтка, кычкө ен казавлы Марьяыс-лыг, нонгыс петö-оз жöлыс?

Наталь. Ме, со-шайтöj, дас-кыкөс вайли—гiчим пи да вiт ныв. Меным мам-жöv-жывгыд оз ков вiставны, кор сijö

Бостгас петны... Маръядлөн-пö вескыда вјјалö јöлыс...
Тыдалö, таяö лунјасö-на чельафаоöма...

13-öd петкöдчöм.

Пырöны: Габö, Кірö-Петыр, Степа, Пекла, мільтсiонер.

Габö. Ставнысö кыскі, Педöр Петрöвiч.

Педöр (Наталлы). Мун пукоы, Наталь-тöтка, естчö ла-
бiчас (Наталь пукоö).

Петыр. Здорово, Јогор Микајлöвiч! (Клaоöны) Мыј могөн-
нын менö татчö коринныд, нащальствојас?

Педöр. (Сетö улöс.) Öнтаја-јывгыд... Вај, батö, пукоы в
регыфiк-кежлö. (Габлы) Те, Габö, вај нуöд Степасö да
Пекласö стöрöжкаад, мед њеуна сені вiдчiгласны. (Мильтсi-
онерлы) А те, мильтсiонер, пукоы лабiчас сетчö (мильтсiонер
пукоö. Габö, Пекла да Степа петöны вескыд-вылö).

14-öd петкöдчöм.

Јогор. Кытыг нö те, Петыр Кiрiллöвiч, кывлiн Мат-
вей-Марја-јывгыд?

Петыр. Кытыг кывлi? Став јöзыс-нын сы-јылыг гор-
нiтöны-да! Тi-тај, вот, сöветскеј нащальникјас, нинöм абу
тöдлöмныд-а. Ме-кö Педöлы ег вiгтав, гашкö њекор енö
i кащавлöј-да? Марја-јывгыд меным талун (бергöдчылö, ла-
бiчлань вiзöдлö) те, буракö, Наталь, вiгталiн? Сегга Степа...

Наталь. Ме, ме, Петыр-сват. Вiчкомыг локтигөн-тај гор-
нiö војм-да, шуј сы-јылыг кыв мöд...

Петыр. Вывтi-жö-нын öнi нывбаба-уловсö пöтачiтöны.
Сiјö i вiдчыг, бабаыд друг-вiрны кутас, ке ке-ке! (серöктö).
Ферт-ескö, Маръядлөн-кö батыс ловја вöли, сiра-гезјөн
домалис сурја-бердö-да, бура i жнaпкöдiс бeфöн... А мыј
дöва-мамыд вöчас? Макоим-Аннаыд сегга слабыник-жö-дај,
ез куж нылыдлыг вöласö кутыштны... Со-тај, сегга мы-
јöз i воiс нылыд...

Педöр. Часлы, Опöн-Иван-Степалыг јуалам (мунö чукö-
стö:) Степа, нолтö волы татчö! (бөр пукоö).

15-öd петкөдчөм.

Пыр Степа.

Петыр. Степайд, ме чайта, мед-јона төдө: төрыт щощ Марјаыскөд пывгөмаөг-да...

Педөр (Степалы). Щощ төрыт пывгінныд Матвей-Мар-јаыдкөд?

Степа. Щощ, щощ.

Подөр. Мы-нө те секи сылыг казалин?

Степа. Быдтор... Пывганад-öd ставес тыдалө... Кы-нөмыс егкө бытө ыжыджык-на-да, сижө өвливлө—мукө-дыслөн челафасөм-бөрас вежон кык-на төдчө кынөмыс. Сегга нонјасгыс Марјаыдлөн јөв петө. Етақи чабыртыш-тас (петкөдлөкинас) да толькө чільскөбтас јөлыс; ачыс мен-чым јуалө: мыјла-нө-пө, Степа, тақи? А ме бытө нинөм ог төд, сөмын ачым думайта: „те, мюа, луба, ен јөјтөдлы ме-нө; те-тај ректөмыд-нын рушкүтө, сижөн і јөлыд петө“...

(Педөр зіла гижө).

Јогор. А те ен јуав, кытчө воштіс сижө кагасө?

Степа. Ег кықкө јуав; көсја егкө вөлі-да, ег шыаг сы-јылыг.

Петыр. Јөјталөмыд-жө сіқкө, колі-нын өті-сајын јуав-ныс...

Педөр. Мі агным јуалам сылыг асгыс!.. (Степалы) Но, сегга пукгыштлы кытчөкө. (Мунө да өдөсөд чукөстө:) Пекла, лок татчө, дај те, Габө, щощ! (Бөр пукөб. Пырөны Пекла да Габө).

16-öd петкөдчөм.

Педөр (Габблы). Мун петав. Габө, ортча керкајасас тат-чө да зіла кор Семө-Іванөс, Петыр-Степанөс да Кузма-Васкабө, мед пырыг-пыр-жө локтасны.

Габө. Пыр-пыр (петө шујга-вылө).

17-öd петкөдчөм.

Педөр (Пеклалы). Те-нө, Пекла, кықи төдін Матвей-Марја-јывгыс?

Пекла. Љок-торјыд-тај ачыс пелад пырö, оз ков кор-гысны. Став Кунвадорыс-öd tödö сы-јылыс, не куш ме.. Көт кодлыс јуав—быдөн вiсталасны. А меным фiвја-нын төдныд: керканым-öd мијан ортча Максим-Аннаыдкөд... Војдөрлун кызкө рытнас сарајö петi да кыла: Марјаыд мыжкө зев јона кылö сарајас-лы, карта-вылас-лы, ојзö... Ме пыр i думышти: „мига, челафасö-нын, коңöрыд, буракö“... Талун асывоз пыралi на-ордö-да, некущöм кага абу... А төрыт рытнас, оорөн-нын, мыжкө јона чувјалисны биөн... Ваңöыслыс төрыт јуали: кодöс-нö, мига, јен сетiс чојыдлы—ныв алы пи, мига, чужiс!—да сiјö шуiс: некод-пö некод-лөн ез чуж.. ферт, оз вiставны сещöм тор-јылыс векы-да... да-öd кажаласны-жö, адчасны кага-шојсö...

Педөр. Адзам, небоо! Сы-вылö ми i служитам Совет-властлы, медем вермагны быдгама локыскөд да быдтор вöчны по законам Ре-Се-Фе-Се-Ер!. Но, сегда öни ков-мас ветлыны Марја-синас да вiдлавны сiјöс агсö... Тi, Öнiсга да Наталь-төтка, кутанныд вiдлавны—тi-öd јонжы-ка сiјö фелöјастö төданныд.

Наталь. Тöдам, со-шајт, төдам... Ме дас-кыкöс вaјли-да, оз ков вiставны...

18-öd петкөдчöм.

Пырöны: Габö да 3 поңатöј.

Педөр. Со, i поңатејјас воiсны.

1 поңатеј. Здорово! Мыјлакö-тај корöмыд-да, лок-тiм-а...

Јогор. (Станыслы өблöмыс.) Со мыјла, төварышјас, став-нытö талун корiм татчö: Öгiп-Матвејлөн Марјаыс вöли гöкыд,—быдөн кажавлинныд, ферт,—нöбасö вöли мед-бөрја лунјасö-нын. Сегда чуркатö быдтыныд сылы јан-зим, тыдалö, лоöма-да, рөфiтöма дај вiјсма.... Төва-рышјас! Коммунист-партия мијан шугö „диктатура про-летариата“, мöд-ногөн-кө шуны—став пöлитика-јыв-гыс сiјö мед-јона төдö. Совет-властыд сыыс iчотжык кымынкö прöчентөн, да сегда нывбабaјаслы да ныв-јаслы лөгöдiсны равноправiе—либö, комiөн-кө,—ставыс öткоф: мужик-көт, баба-көт—со-ровно öни.. Марја На-мырова мијан Кунвадорын вöчöма зев ыжыд мыж—не-

законнорождѣнней ребѣноксö асоыс вїјöма, çебöма... Тöварышяс! Ме, кыçі комунист, сулала за Сöветскеј власт, тöждыса пролетариат еек стран-понда! Сы-вöсна Марја Намыроваöс быт лоö под суд сетны, мед і мукöдлы во-çö-кежлö пöтачка оз ло!.. Тöварышяс! Селöыс тајö став-нас-нын зев бура воггис, мыжыс çік-нын кіпыдöс вылын-моз тыдалö: рытын ојзöма, војын бїөн чувјалöмаöг, не-законнорождѣнней кагаыс некөн абу, нонјасгысјöv петö... Öні, тöварышяс, протокол гїжöма, главней свідітельяссö јуалöма, колі јешшö ассö відлавны да арестујтны... Öні сы-дїнö гортас ставным і ветлам... Тащöм мыжыд сїјöс непременнö судітасны вїт во-чöж турмаын пукавны. (Богтö папкасö).

Педöр. Ічötжык наказанье оз ло по законам Ре-Се-Фе-Се-Ер!..

Код-сурö. Сїçі-ј колö, мед ез кыскаг! (Заводіталöны му-навны).

Занавес.

Möd vöчөм.

Максім-Анналөн керка. Векыда—оҗос посвоҗо. Шужа-вылас—кык ошин; отен-пөлсныс—лабич; пельосас—пызан, јенжаж. Векыд-вылас—занавес; талаһынжык—пач (пач-вомыс виҗодб стсена-вылө), боксаһыс кайө пос (пріступ). Кымын-кө прөтөј улөс. Төвса-лун.

1-öd петкөдчөм.

Анна пызан-вылө вајалө (корөд) гојны: һанкуд, совдов, мукөдтор. Марја пызан-сајын сулалө да кушман зыртө тертукаөн; сылөн ичөтика төдчыштө кынөмыс.

Анна. Көни-бара Ваһөыс шөјтө-а? Оз төд пажын-кад...

Марја. Воас-да, пажнајтас колө-кө... Ырөшыдла, мамө, пырав-мун.

Анна. Мыј-нө ачыд ен вај? Гөкыд-һин лоі гөбөч-поскөдыд ветлыны? Ок, ок, ок, јөз-серам те, јөз-серам!.. Нем-кежлад те јанөдін агтө дај менө щөщ, пежалін став гемјанымөс, рөдвужнымөс. (Петө занавес-сајө).

2-öd петкөдчөм.

Марја. Прөступитчыгіс-һин-тај менам-да, мыј керан сесга... Коравліс-тај Пила-да, ачыд-жө ен бет... Һинөмла өні і појгыныс теныд сесга. Ачым ме мыжа—ачым і тер-пита ставсө... А јөз болгөмыд-вылө һинөм виҗөдны, мед кыҗ кужасны вөјпөны менө, вомнысө-өд он тупкы налыс... Төһңі-тај карғаһ воліс мијанө өтік ныв-баба-да собраһнө-вылын виставліс: өні-пө чурка-һим абу, ныв-кө-пө верөс-сајө мунтөҗ пијалас—баһсаһыс-пө судөн позө перјыны гөм кагасө быдтыны... да-өд судө ме Пилаөс ог-жө өет,—сецө-ма радејтлі сижөс-да!... Сесга-өд абу сижө ставгыс мыжа—ачым-тај та-выјөҗыс воі, јешшө сижө коравліс-на менө-а... (Ышловә) Өні дерт-һин сыкөд миторјалим век-кежлө.—Пила мөдөс вајис... Мыј керан? Кагаөј көҗ көлас каҗтылөм-вылө...

3-öd петкөдчөм.

Анна (пырö, кiас ырöш тујiс). Јöз-возö-нын весiг мытчыны меным оз поз—быдөн вомалöны да сералöны. Көт сегга вiчкоад-нын ен ветлы... Талун-тај Спiра-Ката вiчкоыг локтигөн öтлаагiс дај јуалö: ныв-алi пи-нö-пö Марја-ыдлөн чужис?.. О, господöј, кыккө-тај корсöмыд-жö те пeжсö сiјö! (јурбитö да пукöб. Кыкканыс сојöны).

Марја. Тырмас-нын, мамö, сегга... Мыј-нö пыр-öтарö сы-јылыг долныс? Шуагöмнад-öд он-нын буракö справит...

Анна. На, сегга i кыв ен шу? Те-öd, буракö, абу бökөвeј меным – аслам-öд те, рöдiмeј. (Нора) Мам гөлöмнад-öд мед-јона јiжö чeлафыдлөн лок-вöчöмыс (чышкалö einјассö).

Марја. Бара-нын бöрдан!.. Бöрд-көт ен-öд, мiса, мыј лоöма—лоöма-нын...

Анна. Лоöма-нын-тај ескö-да... Корсöмыд-да—дeрт-нын лоöма... Абу-тај те думыштöмыд сы-ыжда грек-јывгыс!.. Нем-кежлад öнi кöвјагас теныд „пiјалöм-ныв“-ным, кага-ыдлы—„чурка“...

Марја. Мед-но! Мед-көт кыјi јöзыд нимтасны... Öнi „чурка“-нымыд, мамö, абу, —јуав те велöдчöмжык јöзлыг, —öнi став чeлафыс öткөдöг...

Анна. Кыс-нын-нö öткөдöг? Нывјурөн-кö кагатö вајан—пыр-нын сiјö „чуркаөн“ кутас лыффысны... Тöдi-кö ескö тащöм пiрччатö, колöма-жö тенö Пiла-сајад сетны-да, секи-öд весiг ме ег i думыштлы тенö та-выјöз воны. Зiк ужалыс-вöсна секи кутi: Вањö, мiса, мед еща быдмыштас-да, вöлювi сета... Со-тај сегга мыј лоi... Коди та-бöрын сегга те-вылö вiчöдлас? Немыд колан лок слава-вылö...

Марја. Мед-но! Ме ог i мөдöдчы верöссајö мунныс. Гортын кута овны. Огö-на-öд зiк пöгiбö воö... Öнi-öд сегга нывбабајасыдлөн праваыс мужикјаскөд öткөф, некөд оз понды менö торја увтыртны, воччинатö оз-жö чiнтыны... Грамотаöј толькö абу-а, ескö карö мунi да сетыган кутi öктјасö ветлыны, сiјö нывбабаыд-моз-жö коми ањјасöс велöдны-јүгдöдны...

Анна. Каганад-нö кытчö мунан, коди тенö бозтас? Прöста нинöм-абусö мыј горнитан?

Марја. Кагаос сета пiрјутö быдтыны... Велöдчыныс, вот, некор-а. Карса нывбабаыд ескö шуö-вöли: öнi-пö ко-

міөн велөдöны-да, регыдөн поэö велавныд гіжны да лыд-
фысны... Мун, лязтö вай...

Анна. Сещöм те авја да рам ныв вöлн егкö-да вош-
тн-таж асгыд бур-мывкыдтö,-о, господöј!.. (Четчö, петö за-
навес-сајö).

4-öd петкөдчөм.

Марја. Збылыг, чельафасөм-бöрын карö муна да ве-
лөдча... Тани-öd пыр лоан јöз-гнвозын-да, дугдывтөг-жö
кутасны јрны-а... Öнi-таж, мајбыр, i мiжанлы тујыс возса.
медтыкö окотаыд вöли-а. Со-таж-нö, кармаң-волыг нывбаба-
ыд велөдчöма-да, куцöм лöгыда кужö быдтор-вiгтавлыны.

5-öd петкөдчөм.

Пырö Анна, öтвырјö öдсöд пырö Вањö. Анна вайö ляз-тастi.

Анна (Вањöлы). Кöни-бара те лытајтан та-дырасö-а? Он-
öмöј тöд пажун-кадсö?... Пöртчыг да пукгы, гој! Муртса
егö уцöдö тенö. (Пукö. Кыкнаныс лязсö һанñи чуһалöны).

Вањö. Степан-фадöјасын шегјасим. (Ҷептас гиздöш шег-
јассö, сесга кыскалö пызан-вылö) Со, мыјда ме воi! (Лыддö)
Öтiк-гоз, кык-гоз, кујим-гоз, һоль-гоз...

Марја. Мун сетыг! Ен пуктав пызан-вылас шегјастö!

Вањö. Квајт-гоз, сизим-гоз... Час, лыдфа-да, вöлыгтi...
көкјамыс-гоз, öкмыс-гоз...

Марја. Мун, мiга! Ен теч татчö һан-дiнас пeж шег-
јастö! Со-нö теныд! (Öвтыштö кiнас пызан-вылыг, шегјас гыла-
лöны жојö).

Вањö. (Скöрыг) Но-о, те!.. (Чукöртö шегјассö Ҷептас). Те,
вот, Марја, ачыд колöкö i пeж!.. Ме талун мыјкö те-јыл-
ыг кывлi (пöртчысö да пукöш гојны).

Марја. Һемтор ме-јылыг кывлыныс.

Вањö. Те-јылыг? Ок, јешшö мыј кывлi-а!..

Анна. Гој, гој, ен больгы сени!

Вањö. Вiгтала-ог, мамö?

Анна. Вiгтав-но, вай.

Вањö. Со мыј. Шегјасигөн Грiша-Ваң-Кiрö ворсгiс
да ме-вылö лöгасiс, сесга кутiс шуагны: тенад-пö чојыд-
Марјаыд-чурка-кага вайлöма да жагöдöма сiјсöс...

Марја. | Ме, асгым кагадс?!..
 Анна. } (Щош, повъдмөн) Го-благослөви-крістос?!

Марја. Öні быдгама лөж-славатө-һин лептасны...

Анна. О, господөј!.. (Нормө) Со-öd, лубаөј, мы-выјөз те мијанөс воштін! (өинјассө чышкалө).

Ваңө. Сегга ставныс кутісны менө серавны да һим-тыны, шуоны: öні-пө те, Ваңө, чуркаыдлы чожөн лыдды-ган... (Муртса оз бөрд). Те-пө... ме быттө... öні абу-һин... ме-пө абу-һин... Öсип-Матвеј-Ваңө, те-пө... ме быттө... öні фад-һин... чурка чож-пө ме öні (гудык бөрдө; нырнас шлупик-тө, щөкјалө, өинјассө соснас чышкалз).

Анна. Чөв, Ваңук. ен бөрд. Ен веріт јөз-болгөм-вы-лад...

Ваңө (Марјалы). Часлы, коркө, ыжыда быдма-да, бура ме тенө і жбоңита!..

Марја. Мыжыг-нө сізі?

Ваңө. Мыжыг?.. Мыјла те чуркаөс ваяөмыд... Збыл, Марја, вијин сіјөс?

Марја. Лант, јөјукөј! Кызі-нө кагадс віны позө?.. Те ен кывзы јөзыдлыг ызгөмсө-сөрөмсө...

(Четчалөны пызан-сајыо, пызан ідралөны).

Ваңө. Сегга öні һекытчө ворсны оз поз петавны—пыр кутасны серавны. (Патчөрыс бөстө шөг-доз вумөд-көрөбка — да чөпыс сетчө ректө шөгјассө). Öтөк, кык, кујім... (водө сіз лыддө).

Анна (Марјалы). Мун виқөдлы мөд-керка пачтө, зікөз-һин, көнкө, вайміс; да лөдсышт ічөтөика, мед шоналас-һин пачыс. Сегга мөсјастө соөдышт.

Марја. Быдлаө ме? Ачыд-нө мыј он мөсјастө-көт го-öd (Петө).

6-öd петкөдчөм.

Анна (аслыс:) Батыд-кө-ескө ловја вөлі ен лыгт тазі вочатө шуагныд-да... Мамыд-возын-тај тазі ыжыдалан-а... да-öd вожык ег казав, ескө позіс-на кызкө ізведітны гөктөмсө-да... Öкөһ-бабө ескө і вөтліс грек-јөкмьлсө сы-лыг...

Ваңө. Мам, талун-нө скөд алы мыј?

Анна. Ог төд, дiтaөj—ез-таj мiјанöс һекод жуөрт-а.

Ваңö. Мыјкö-таj Габö-стөрөж волiс да зев ödjö корiс Степан-дадöөс iсполкомö-а, шуiс: унаöс-һын-пö талун корi да нöшта-на-пö колö корны...

Анна. Ог төд мыјла... Öнi-öд быдтор выль-ногөн вöчö-ны да...

7-öd петкөдчөм.

Марја (ödjö пырö). Зев унаөн, мыјкö, мiјанö локтöны, мамö?!..

Анна. Мыјнö сiз повчiн?.. Бара, көнкö, овмöс-жылыс жуагны да гiжавны ветлöны...

Марја. Кiрö-Петыр-Педөр—секлетарыд, сылөн батыс, Терен-Микајлö-Јогор—коммунист-чукöрын-таj секлетаралö, сесга мужикјас да бабајас—морт дас-кымын, буракö... Муртса пырi мөд-керкаö, вижöдлi öшиңöд-да—кущöмкö јөз сулалö туй-вылын.. Терен-Јогор да Петыр-Педөр мыјкö зев зiла вiсталöны мукöдыслы да кiнаныс шеналöны мiјан керка-вылö...

(Кылö сорнi ывлаган).

Ваңö (жöзö). Ме-нö кытчö зөбга, мамö?

Анна. Мыјла-нö зөбган? Оз-öd һекод вөржөд, пукуы да пукав дучкi лабiчас. (Ваңö пукоб. Посвожын кылöны кокшыјас).

Марја (пастасö). Ме Микол-Варукö петала ..

8-öd петкөдчөм.

Пырöны: Педөр, Јогор, Петыр, 5 нывбаба, 3 поңатей да милiт-сiонер. кодјас вöлiны вожа вöчöмас. Код-гурö јенжажлан бергöдчы-лöмөн пернапасасöны.

Педөр. Чолом, здорово тiјанлы!

Анна. Локтöј, бур јөз, шöјтчöј да шонтыгöј, тöран-ныд-кö кытчöкö керкаас...

Степан. Егö-на јона музö, светта...

Анна. Но, Степан-чат-таj щöщ вöлöма сенi... шонтыг...

Јогор. Талун абу зев кöжыд ывлаыс... (Марјалы) Кытчöкö-нö Марја, мөдöдчан алi мыј?

Марја. Могөн колö Микол-Варук дiнö петавны.

Педөр. Лоо, лубушка, еша нөрөвитыштлыны мунныд. Ми-öd могөн-жө локтім...

Анна. Ферт, көнкө, бара-нын виңму да скөт гижалан-ныд?

Педөр. Огө, мөдтор-ялыг локтім. (Виңдлө, Јогор-вылө, ыжыджык гөлөсөн Марјалы шубө.) Нолтө, Марја Метвејовна, ви-став вај мијанлы, кытчө те воштін ассыд кагатс?

(Марја да Анна јона повѣдны чужмөны).

Марја. Кушчөм кагаос? (Јөз-көстын мургөм).

Јогор. Ассыд кагатө, кодөс-тај војдөрлун чужтөмыд вөлі!

Анна. Чөв, мынө те шуан? Ез-на чельдаас, көңерөј, ез...

Педөр. Вистав те... Со, мыда өвидітелыс-да?.. Мыјла-нө сооганныд? (Јөз-көстын пөлөсјас: „Ферт, соөвөдны“).

Анна. Јен мед виңас сецчөм грекы!..

Марја. Kodi-нө сецчөм лөжсө вигталис?.. „Кага вины“... Ег-на вајлы-да!.. Көт і ваји-да, ассым кагаос-öd ог-жө ви?..

Педөр. Но, ынөмла тани весшөрө мијанлы пөрасө кољлавны!..

Јогор. Вернө!.. (Марјалы) Вај вистав, Марја, бурөн: кытчө воштін кага-шојтө? Бурөн-кө вигталан—кокнөджыка мыждасны...

Марја. Мынө ті, сбылыг, лојнныд? Некушчөм кага, миға, менам ез-на чужлы-да...

Анна. Ез, ез, бур јөз!.. О, господөј, мыјла-нө ті сіңі шуанныд?

Педөр (Марјалы, скөрыежык). Сіңкө, Марја, он көсјы бурөн індыны чурка-шојтө?

Марја. Бурси көт лөкөн, абутөмсө-öd он інды. Онө-өмөј веритөј абусө?

Јогор. Огө тіјанлыг веритө. Сіјөн татчө ми і локтім—агтө көсјам відлавны...

Марја. Менө відлавны?!.. Ті-нө мыжкө гөгөрвоанныд алі онө агныд?.. Кыңи-нө ті верманныд відлавны? Ті-öd абу бабкајас либө докторјас...

Натал. Те, луба, том-на-да, ачыд ынөм он төд, а ме даскыкөс-нын вајлі, төда мыжкө-мында кага-јывзыд—руш-куын алі абу, сетчө оз ков некушчөм бабка-ни, доктор...

Педөр Заводітам-інө, оз-жө-тај көсјы ачыс виставны-а...

Марја. Ынөм өнө веритөј-да?.. А мырдөн відлавны ог

гетчы! (чепдсјо о́дбслаң, кбсјо пышјыны; сјјос кутбны нълбн кымы: Петыр, Јогор, Педор, Натал).

Педор. Пышјыны кбсјан? Он, лубаој, пышјы бни њекытчб!.. Пбртчыг вай!

Марја. Ог, мїга!.. Ој-ја, мыј-нб тї вбчны кбсјад?.. Мамб!..

Анна (ббрдбм-сорбн, кбсјб мездыны Марјабс). Лезбј, бур-јбз, коңбрбс, лезбј!.. ббјдаланныд-бд сјјбс?.. (Вбрдб, нокбб).

Ванб (лїмзалбмбн). Мыјла-нб менчым чојсб нбјтанныд?..

Педор (Мїлїтсїонерлы). Мїлїтсїонер! вай мамсб вбтлы посвозас—мед оз мешајтчы тани! (Мїлїтсїонер вбтлб Аннабс. Марја ббрдб. Ванб лбвтб.)

Јогор (їндб Ванб-вылб). дај ваксб щбщ вбтлы! (Мїлїтсїонер кыскб посвозб Ванббс. Сы-костї ббдссыс возвылб, Анна кбсјо пырны да сјјбс ббр тојыштбны ортсб. Посвозын вочасбн пыр кыло Анна-лбн гблбс: „Лезбј менб, енб вбрбббј менчым нылбс“, ссгга сылбн да Ванблбн ббрдбм-шы).

9-бд петкбдчбм.

Педор (јбзлы). Вайб, кодкб пбртчбббј! Нїнбм та-вылб вїзббды!.. (Мїлїтсїонерлы) Те, мїлїтсїонер, кут ббдссб, ен лез мамсб!..

Гтепан (матыгтчб Марја дїно, заводїтб пбртчббды). Часлы-жб ме, фад-морт, пбртчбда... Ен, Марјушка, сещбма прбтїв-лајтчы; кывзы фадыдлыг, вай пбртчыг бурбн...

Марја (пессб). Мыј-нб тї лбїнныд?.. Вешбј ме-дїныг, енб вбрбббј менб!..

Јогор. Но! Вайб пбртчббамбј ббјбнжык, нїнбмла кевмыгныс! (щбщ пбртчббб).

Марја. Тақї-бмбј, Јогор, комуїстјасыд ужавлбны?

Јогор. Мї агным тбдам партїјнеј бїстїпыннатб, теныд мїжанбс оз ков велббды!..

Педор. (Лббббб пызан-вылб гумата) Ме ссгга заводїта акт гїжны та-јылыг (пукбб, гїжб).

Марја. Те-тај, Јогор, вунбббмыд-нїн мыј њеважбн вїгтавлїс карсаң-волыг-нывбабаыд собрањнб-вылад... Те-бд сенї-жб вблїн...

Јогор. Сїј-нб вїгтавлїс—чуркајасбс-пб колб вїавны, а?.. Ен, мїга, те велбд мїжанбс!.. (Мукбдыслы) Соссб кыскбј, соссб!..

Марја. Ті агныд онö гөгөрвоö, мыј вöчанныд... Ој-ја-жö-нн!.. (Пöртчöны пассö).

Педöр. Но, пöртчöдинныд?.. Öнi сесга Öнiсга да Наталь-тöткa меd вiдлаласны сiјöс гөгöр...

Наталь. Лок, Марјушка, пыралам естчö занавес-сајас... Огö-öд нiнöм вöчöј (боотö сојбордöдыс).

Марја. Ог, мiга, леэ вiдлавны, ог мун-нн! (пыкöд) Метай-нö думайта вöли: сöвет-властыд, мiга, дорјö нывбаба-јастö, оз леэ најöс öбöдiтны, а вöлöма-кö — мöдарö... Збыл-öмöј сiэi?

Педöр. Сöвет-власт текоfјастö оз зев дорјы!.. Ме, кы-эi сöвет-властлөн служак, быдтор вöча по законам Ре-Се-Фе-Се-Ер! (Нывбабајаслы) Но, нiнöм сыкöд сесга желкыны, вайö öдјöжык вiдлалöј! Öнiсга, Наталь-тöт, нуöдöј!

Öнiсга (боотö Марјабс мöд-сојöдыс). Ен, Марја, пыкы таэi, мыјла-нö петiтчан? Кагаыд-кö кынöмад, мыјыг сесга повныс теныд?.. Мi-öд небыдiка малалыштам кынöмтö-дај бөр леэам... Лок ветлам, Марја, лок! (Кыскöны, мукöд отсалöм-сорөн, занавес-сајö).

Марја (пессö). Ог мун!..

Педöр. Мунан! (Петö пызан сајыг да щöщ нуöдö. Марја, Öнiсга да Наталь сајалöны занавес сајö. Педöр бөр пукод пызан-сајö) Ат-тö, кушöм асныра ныв! (Гiжö).

10-öд петкöдчöм.

Код-гурö нывбабајас-костыг вiэöдöны занавес-сајö. Сени кылö ноксöм-вермагöм.

Öнiсга (занавес сајын). Мыјнö те, Марја, јöјталан?.. Во-од жојас!..

Марја (сесаң-жö). дурдöј!.. дојданныд!.. Ој-ој-да!.. Ог-жö-öд сетчы-а!..

Пекла. Кытыг i выныс Марјацдлөн сы-мындаыс?.. Öд-öд, кушöма воэсаö!

Наталь (сајын). Ен грекö вöјт, прөгi-господi!.. Но-но, мыјла-нö öвтчан кiјаснад?.. Нiнöм, буракö, оз ло бурөн... Часлы-жö. (мытчыгö занавес-сајөаң) мi кыкөн нiнöм огöвер-мö сыкöд вöчны, некыэ оз сетгы... Вай, Педöр, кык-кујiм мужикöс татчö! (Марја кыскö Öнiсгабс, петöны занавес-сајыг; пö-галöмабс, кашкöны).

11-öd петкөдчөм.

Марја. Көт виёй менё, ог сетчы видлавны!..

Педёр. Нолтё, мужикјас, богтёј да кутёј сјјёс кіасё-дыс да кокјасёдыс, мед колёкё оз пеггы сјзі!..

(Кутёны: Степан, Петыр, Васка са Пекла. Бёр пыртёны занавес-сајё).

12.-öd петкөдчөм.

Степан (занавес-сајын). Мыјла-нё те, Марја, прөтивляйтчан сецёма? Водыштлы вај... Но, но... Кіёдыс ті кутёј!.. вот, вот... Но-о, ен сецёма нөјтчы!.. (Кылё жожё угкөдёны) Öні сесга вај видлалёј, öні оз кут песгыны!..

Марја. (Лөвтём-сорён) Ој, дојданны!.. Кызі-нё тіжанлы абу јанзім таці смекајтчыныс ме-вылын?.. Ој-ја!.. Мыјла-нё дөрөмөс когалінныд!.. Ој!.. (Гөрзё. Посвоцган Анналён гёлөс:) „Ој-ја, мыј-нё вөчанныд!“ (кінас гримдө дөзөсө) „Леқөј менё, го-кріста-раді!“ (Марја ымзало да кор-гурё ојкытыштлө).

Наталь (сајсан). Чуркі-буді, куцём-на топыд вір-јаја!.. Пердөјыг-на чельафасін-да, ферт, ез уг вір-јајыд... Менам-тај, небос, даскык-бөрад бырі, лыс да кучікыс сөмын колі!..

Петыр (сеган-жө). Ке-ке-ке!.. Етацём міча ныв-выладөд, ферт, быдөнлөн вежыд петас!..

Јогор. (Сулалё занавес воцын, кывзысө, кор-гурё занавессө воыштлө да віцөдлө сајас) Нс, мыј сені? Төдчө-оз?.. (Педёр гіжыштас да кывзыштас-жө пыр сорнісө).

Оңисса (сајын). Нінём-тај меным кі-улё оз гур-а... Теныд-нө, Наталь-төт?.. (Марја ојгө).

Наталь. Оз төдчы, Оңисса, нінём і меным... Кынөмыс-тај ескө ыжыджык-жө-да, сјјё овлывлө!..

Пекла (сеган-жө). Овлө!.. Сесга-өд, көнкө, пажнајтіс-на неважөн-дај!..

Оңисса. А ме талун өбөдтём-на, луба... Нолтё, Наталь, ноңјассө сесга видлам, кынөмыс төдчө-нын—куш, некуцём кага сені абу... (Марја ојгө).

Наталь. Öд, јенсыкөд, ноңјасыс куцёмөг—бытё кык здобней булкі!.. Менам-тај, даскык-бөрад, козмисны небос, куш гад-моз летјалёны сөмын... (дуг:) Со-тај, со!.. Ад-

қаннды, кыңи јөлыс руңтө? То-то, виқөдөј, виқөдөј!.. (Марја ојгө).

Ставныс. Пөфлыннө-таж?.. Петө-өд і ем!..

Өңисса. Некодөс-таж һөңөдһыс-а... Веҗшөрө лоө коҗтыны јөвсө... Кызкө-таж кыптөма-жө талөһи кыс аслас ді-та-вылө!..

Наталь. Но, сөгса, діта, четчы!.. Со-өд і ставыс, а те вөлі мыјкө полан да он сетсы... Четчы, четчы, Марјуш!..

Марја. (Ојгө) Ој, ој... Гөгөр-өд дојмө!.. Ој-ој!.. Мыј, бара, ті вөчһинһыд-а?..

Өңисса. Нһинөһи он ло, мөдөс вајиг-кежлө справитчан-на... (Јөз серөктөһи).

Пекла. (Серөктө) Ферт-жө, строҗыс өд бура куҗ...

(Завөфиталөһи занавес-сајыс петавһыс.) Марја ојгө, кы-һөмас кijasнас кутчисөма, лөҗ-јура. Марјаөс 'кутөһи Наталь да Өңисса).

13-өд петкөдчөһи.

Јогор. Ештис?

Наталь. Ештис, слабөг... (Марјалы) Вај, пуҗыс татчө ла-бічас (Марја пуҗкө, ымзө, чукрасө).

Педөр. Но, мыјнө адһинһыд, Наталь-төткә? (Наталь Өңис-сакөд матыстчөһи).

Наталь. Мыј-нө, зөлөтөјөј, адһан? Прөстөј ноксөһи поі— һекушөһи кага-һин абу кыһөмас...

Марја (сөкыда). Ој-ја-жө-һин!.. Мыјла-нө сизі шуанһыд, ег-на, миҗа, чельдас-да?.. Ој, гөгөр-өд дојдалинһыд менө!.. (Анна сөдсө зыркөдө: „Востөј, лөҗөј менө!“)

Педөр (мильтсөһиерлы). Но, вај, мильтсөһиер, лөҗ сөгса өһи мамсө (гизб).

Өңисса (Педөрлы) Бура ескө шамралім рушкусө-да, һекушөһи кага оз төдчы... А һөңяссыс јөлыс јона руңтө...

14-өд петкөдчөһи.

Пырөһи Анна да Ваһө. Ваһө зев лөҗыс виқөдлө јөз-вылө да кајө паччөрб.

Анна (сөдлөһыс). Ті—абу мортјас! дасөһи ускөдчһинһыд, кырһышјас-моз, коһер-вылө! Зверјас ті!.. Видчиглөј, јен-

грек-öd тїжанös талалас-жö таыг!.. О, господеј мыј вöчїсны нылыдкöd! (Марја-дїнö локтö).

Јогор (Анналы). Мыј-нö те грöвїтчан? Кущöм јен-грек мїжанлы тунјалан? (Педöрлы) те, Педöр Пётрöвич, щöщ мамыс-вылö јешшö гїж протокол...

Анна. Гїжöј, мыј окота—сїзї і вöчöј, тї-öd танї ыжыд-јасыс—верманныд быдтор!.. Тöлкö, повнїтлöј—менам дöва-гїнваöј імїтас јен-возын, суас тїжанös ы-ыжыд прїчча таяö локгыныд!.. (Марјалы) Кöнкö, фїтаöј, јона-жö і дојдалїсны тенö? (Пукöö ортчöн).

Марја. Ок, мамö, гögör-öd зев јона вїгö!.. Кынöмös јона чабралїсны-да, мед, егкö, ез-жö дојдны...

Јогор. Ічстїкатö кöт і дојмыштїс—нїнöм, бурдас. Мед колöкö ез прöвївляјтчы... Колö вöлі воэвыв тöдны, кага-сö вїгас.

Анна (четчö, бергöдчö јенжажлан да пернапасасö). Со, јенмыс мед јорас менö, збыл-кö ме согга! Марја ез-на кага-сö вај...

Јогор. Мыјкö-тон вїставныд колö. Но, сенї адзасны сегга!

Анна. Кöнї?

Јогор. Суд-вылын. Кыкнаннытö öнї тїжанös судö сетам.

Анна. Судö? Мыјыг, кущöм мыжыг?

Педöр. Незаконнорождённой ребјонокös вїöмыс да шöјсö зёбöмыс... Судїтасны чорыда по законам Ре-Се-Фе-Се-Ер! (Бостö кїас гумага). Нолтö, кывзöј ставныд! (Лыддöö) „Акт. 1923 года декабря 16 дня. Мы нижеподписавшиеся член-секретарь Кунвадорского сельсовета Федор Петрович Мырныров и секретарь Кунвадорской ячейки Ре-Ке-Пе Егор Михайлович Щалаков и понятия присутствовавших лиц села Кунвадора, Автономной Коми-зырянской области, составили настоящий акт том, что одна дочь села Кунвадора Марья Матвеевна Намырова оказывалась беременная незаконнорожденным ребенком, поэтому из этой резолюции осмотрели девку Марью Намырову и оказалась собою животе нету незаконнорожденного ребенка, а ясно доказывает грудь, что из титьки идет бабское молоко и предлагаем подлежащим советским органам поступать с таковой девкой Марьей Намыровой по всем строгостям закона уголовного кодекса Ре-Се-Фе-Се-Ер по сему акту, почему и со-

ставили настоящий акт. Заявители беременности: Анисья Кузьмовна Туп'юрова, Екатерина Спиридоновна Туп'юрова, Наталья Закаровна Кынкокова, Пекла Кирилловна Кикарова да Степанида Ивановна Кузьнырова. Она показывала раньше титьки и поэтому вышеуказанные заявители сделали таковые дела, то-есть осмотр живота и груди и постановили немедленно арестовать обвиняемую Марью Намырову и посадить арестное помещение сельсовета“... (Юзлы) Гөгөрвоинныд?

Kod-сурө. Гөгөрвоим... Ладнө!..

Педөр (Кырымалө гумагасө. Јогорлы:) Вај, Јогор Мікајлөвич, кырымас. (Јогор гіжөб). Понатејјас, локтөј, гіжсалөј, коди грамотнеј. Неграмотнејјас-пыфди батө кырымасас. (Степан да Вагка кырымасөны. Сы-кості Педөр шуө милітсіонерлы;) Милітсіонер, Вај пастөдөј Марјасө да нуөј сельсоветө! (Милітсіонер kod-сурөкөд пастөдөны Марјаөс).

Іван. Ме неграмотнеј. (Сы-пыфди гіжөб Петыр.)

Анна. Јешшө-на тіјанлы окота мучітны менчым нылөс?.. Ок, понјас ті—сезга һинөм!.. Ме щөщ ськөд муна!.. (паотасө). Ој-ја-да, ој-ја!.. Он-өмөј адзө, мыј-выјөз ті сіјөс, конөрөс, воштөмныд?..

Педөр (Чукөртө гумагајассө). Һинөм оз ло!.. Мед колөкө ачыс сизі ез ужав!.. Но, өдјөжык вөрөј!.. Лок, Јогор Мікајлөвич, мунам мі возвылас (Көсјөны петны).

Марја (Һебыдика). Гортад, мамө, колтчы... Отнам-һин ме муна...

Анна (чышјанасө). Ог-жө еновт тенө?.. Он-өд те, фитаөј, вермы і мунныд, сещөмөз певјалөмаөг тенө..

Ваһө (Петчө паччөрыө. Пастаөб өдјө). Ме, мамө, щөщ Марјаөс колльөдышта... Кытчө-нө сіјөс нуөны?..

Педөр (дзөс вөстө). Но, локтөј мунамөј! (Петөны сы-бөрөа Јогор, Петыр; Марјаөс кутө отар сојдыс милітсіонер, мөдарөдыс — мамыс; на-бөрөа петөны мукөдјасыс).

З а н а в е с .

Кожмөд вөчөм.

Вөчөб Кунвадорса сельсоветын-жө, көні вөлі мед-воңаа вөчөмыс. Шөрас, кык бөшк-костас, пызан. Шужа-вылас ічөтік пызан, сөгөа скамјаяс радөн-радөн сулалөны. Вөкыд-вылас—мөд ічөтік пызан, талаһынжык сулалө ічөтік скамја (поңд табуреткајас). Гожа лун.

1-ј петкөдчөм.

Пызан-сајын пукалөны: шөрас—судын јуралыс, өтар-мөдар бокас—кык заведатель, пызан-помас—судын секретар. Шужа-вылас, ічөтік пызан-сајын улөс-вылын пукалө Панасова (мыждыс). Вөкыд-вылас, мөд ічөтік пызан-сајас һекөд абу, скамја-вылын пукалөны Мырныров да Щалаков, најө мыш-сајын сулалө милітсіөнер. Шужа-вылын скамјајасын пукалөны да жојас сулалөны бура уна јөз, мукөдыс вөчасөн, суд-дырјыс пырөны і петөны:

Јуралыс (өтар-мөдар бокас—заведательјаслаң бергөдчылө, сөгөа ыльгундн звөһитө). Судлыс заведанһө лыдда вөггөмөн Комі-областувса судгаң ветлөдлан-сөгөја өні богтөө відлавны уголовнеј фелө Кунвадорса кык гражданынөс—Педөр Петрөвич Мырныровөс да Јогор Мікајлөвич Щалаковөс—Уголовнеј-Кодекс 106-өд статъаса 2-өд јукөн-герті мыждөм-јылыс,—лыбө, мөд-ногөн кө шуны—мыјда налы вөлі сетө-ма влагтсө, сыс вылөжык пукөмыс да мырдөналөмөн һезаконнеј-торјас вөчөмыс. (Секретарлы) Кодјасөс вөлі суд-вылө корөма, ставныс емөг?

Секретар. Ставныс.

Јуралыс (Панасовалы). Тенад, мыждыс-јорт, мыјкө ем-абу јуавны судлыс?

Панасова (Четчылө). Абу, поңд нуөдны воңө (бөр пукөө).

Јуралыс. Сің-кө, воңө... Суд кутас мунны кык народ-неј заведатель-дырјі; мыждыс—Панасова: дорјысөс мыжа-ланјасыс ез індыны-һі, судлы ез щөктыны пуктыны-һі,—насаң ем гіжөдтор, көні шуөмаөг: мі-пө боқыс азымөс дорјысөс огө корө, суд-вылас-пө лоас дорјысыс. (Панасовалы) Мыј-кө те, мыждыс-јорт, вөча шуан-он та-вылө? Өнөң-на најө ез індыны дорјысөс.

Панасова (сувтыштлө). Һінөм ог шу (пукөө).

Јуралыс (секретарлы). Кор, вај, өвідөтелјассө татчө.

Секретар (сувтө, јөзлаң:) Өвідөтелјас, локтөј татчө!

(jöz-pövсыө петöны, матыотчöны пызанлаң: Марја, Вань, Анна, Петыр, Öнисса, Ката, Степа, Наталь, Пекла, Öккiн, Иван, Степан, Ваака).

Јуралыс (свидiтелъяслы). Тiјансаң, свидiтелъяс, суд вид-чiсö со мыј: вiсталöј вегкыда, асланыд сөвестеаң, нiнöм енö сөггöј мыј тöданныд, нiнöм енö ассаңныд сөдталöј мыј онö тöдö. Лöжöс вiсталöмыс асныд чорыда мыжман-ныд. (Секретарлы) Вај, секретар-јорт, гiжгöд најöс.

Секретар (свидiтелъяслы мытчö кабала—„подписка“). Вајö кы-рымасöј тајö гумага-вылас. (Кырымасöны сöмын вiтöн: Марја, Петыр, Вань, Степан да Ваака. Секретар мукöдыслы:) Тi-нö мыј онö кырымасöј?

Код-сурö. Ми неграмотнејöг.

Секретар (Бовтö ручка да жуавö): Вiставлöј, кодъяс—нiм-овнытö асгыныд!

Анна. Анна Намыров, мам Марјаыдлөн...

Пекла. Пекла Кiкаров. (Секретар гiжалö быдөнöс).

Иван. Иван Папушнiков.

Ката. Катерiна Тупјурова.

Наталь. Натальа Кынкоков, Закаровна.

Öнисса. Öнисса Тупјуров.

Секретар. Јешшö кодi?

Öккiн. Гацкö ме-нiн сөгга-да?... Уп!.. Вај-нö гiж ме-нö: Öккiн...

Секретар. Овыд кыçi?

Öккiн. Кыçi овли?.. Сiçимдас-кöкжамыс вонад ме быд-гамасö адъыли..

Секретар (горажыка). Овтö ме тенчыд жуала, памiллö-тö...

Öккiн. Овöс?.. Öнi, сiта, менам овöј Нарганов... Вој-дöр вöвли Тупјуров-жö, да верöс-сајö мунöм-бöрын веж-гылис...

Секретар. Јешшö кодкö ем абу?

Степа. Менö ен-на гiж... Степанiда Кузныров

Секретар. Сөгга кодi? (Некод оз шыаг).

Код-сурö. Ставнымöс-нiн, буракö, пасјiн.

Јуралыс (Секретарлы). Нуçд свидiтелъяссö торја компа-таö.

Секретар (свидiтелъяслы). Локтöј, свидiтелъяс, ме-бöрса (петöны вегкыдывз öçсöд).

2-d петкөдчөм.

1 морт јөз-костыс. Ставнысө кытчөкө нујсны. Щөщ, тыдалө, најөс кутасны суфитны...

Јуралыс (эвөнгө, јөзлы). Тіјанөс, граждана, татчө лө-
қисны сөмын судсө віқөдны-кывзыны, шумітны оз поэ.
Віқөј агнытө лүчки, шынітөв олој.

3-d петкөдчөм.

Пырө Секретар, пукоө аслас местаб.

Јуралыс (бөгтө пызан-вылыс „делө“, листыштө кымынкө лист, сөгөа шүб:) Тајө делөыс, гледствије вөчөм-бөрүн да став гумагајассө төдмалөм-серти, со кызі вөлөма. (Лыддө:) „Фе-
кабр 16-өд лунө 1923-өд воын Кунвадорса гелсөветын секретаралыс Педөр Петрөвич Мырныров да Кунвадорса Коммунист-јачејкаса секретар Јогор Мікајлөвич Щалаков кывлөмаөг прөстеј јөз-горні (слукјас): бытө-кө сетчөс гражд-
данка Марја Матвејовна Намырова војдөр вөвли гөкыд, а бөрја лунјаснас сөгөа друг воші гөктөмыс. Тащөм прөс-
теј горні-кузаыс Мырныров Щалаковкөд чукөртөмаөг ас-
сіктса јөзөс, дас-кык мортөс, да мунөмаөг Марја Намыро-
ваөс відлавны, шобны сылыс кынөмсө. Кор Марја Намы-
рова да сьлөн мамыс—Анна Макімовна Намырова—ку-
тасны налы віставны: ез-на-пө чуж кагаыс, да пондасны петітчыны відлалөмыс,—најө оз верітны. Медым мамыс да ічөтік вокыс Марја Намыровалөн ез мешајтны відлалігас —вөтласны посвоқө да сьвтөдасны өқөссө кутны мілітсіо-
нерөс. Кор Марја Намырова кутөма пыкыны да бур-
рөн абу сетгөма відлавныс—Мырныров да Щалаков щөк-
төмаөг мырдөн відлавны, Щалаковыс регіг ачыс отсалөма Намыроваөс пөртчөдны, а Мырныров щөщ тојлалөма сіјөс занавес-сајө, көні відлалөмаөс. Намыроваөс відлалігөн, сіјөс кіасөдыс і кокјасөдыс кутөмаөг мужікјас—Степан Турпјуров, Васіліј Кынјуров да Петыр Мырныров. Відла-
лөмаөг кык нывбаба—Оңісга Турпјурова Натаљја Кын-
коковакөд, відлалөмсө јешшө віқөдөма Пекла Кікарова. Відлалөмаөг со кызі: Марја Намыроваөс жоқө водтөдөма-
өг да чабралөмаөг сылыс кынөмсө да һөңјассө. Відлалөм-
бөрас Мырныров да Щалаков акт вөчөмаөг: бытө-кө

Марја Намырова вöли сöкыд, а öни кынöмас кагаыс абу, дај жöлыс нонјасгыс петö. Сы-бöрын, секи-жö Намыроваöс арестујтасны, пукгöдасны сельсöветса „чiжовкаö“. Марја Намырова секиван-жö кутас нораны кынöм топöдöм-вылö да мöд-луннас, дыр кевмысöм-мыгы, Мырныров лезлас сiјöс милiтсiонеркöд ветлыны сөревнаса бабитчыс-дiнö— Öкeиңна Нарганова-дiнö; сiјö видлалас Намыроваöс да вiсталас: кагаыс-пö кынöмас-на. Кык суткi-чöж мучiтчöм-мыгы Марја Намыровалöн пöратöг-воз чужö пi,—став тушаыс i журыс кагаыслöн лöз-печатöг вöлöма. Кагаыс кујим лун-мыгы сeгга i кулöма. Тајö ужгыс Мырныровöс да Щалаковöс Комi областувса суд шуис мыждыны 106 статъаса 2-öд жүкөн-сөртi; судсö вöчны Кунвадор-өиктын“. (Мыжаланјаслы). Тi, мыжаланјас, пöлучiтiнныд мыждана-гумагајаснытö?

Педöр

Јогор

(щöщ). Пöлучiтiм.

Јуралыс (Педöрлыс јуалö). Мырныров, те автö лысфан-он мыжаöн тајö селö-пондаыс?

Педöр. Ме, суффа-тöварышјас, таыс ог лысфы ачымöс мыжаöн. Кор став Кунвадорса јöзыс кутiсны шуны: Намырова Марја-пö челафатöма дај вiöма асгыс кагасö, а властјас-пö сы-вылö оз i вiзöдлыны, ме—кычi секи вöли Кунвадорын öтнам сöвет властлöн представiтельыс—етакöд (iндö Јогор-вылö), јачејкаса секретаркöд—Щалаков-јорткöд—i решiтiм Марјатö вiдлавны.. Нiнöм торја мырдöналöм ескö ез i вöв, бурөн-кö сiјö гетöic секи вiдлавныс... Ог повнiт прамеја, ачым ме щöщ тојлалi алы ег Марјасö занавес-сајас секи. Гашкö i лоi-да: ме-öд чорыда пыр вöли сулала Сöвет-власт-дор, меd ез вöв некущöм омöльтор, меd ескö ставыс мунiс по законам Ре-Се-Фе-Се-Ер. А мi-јан Кунвадорсајасыд зев-на пемыдöг, унатор-на оз гöгөр-воны... Ме чајта, став öшыбкаыс секи со мыјла лоi: вывтi јона Марјаыс вiдлалiгас пeсгiс да секи вiдлалысјасыдлы ез öур кi-уланыс кагаыс, сiјөн-жö вермiс i кагаыс дојман-ны да лöз-iнјасөн чужны... Сeгга нiнöм, буракö, вiстав-ныс.

Јуралыс. А мыјла тi арестујтiнныд секи Намыровасö?

Педөр. Кыџи-нө вөлі позө вөла-вылө колны сы-ыжда мыж вөчыгөс?.. Ми-өд збыл чajtлiм—мига Марџаыд кагасө вiома.

Јуралыө (кыкнан заседательсылы). Тiјан ем-абу мыџкө јуавны?

Заседательјас. Абу.

Јуралыө (мыждыгылы). Мыждыг-јорт, те мыџкө јуалан-он?

Панасова. Јуала... (Педөрлы) Вiгтав вај, Мырныров: те пöштi кујим во секретаралөмыд гельсөветын. тенад кi-пыр мунiс уна распөраженејас да законјас Сөвет-властлөн; севга те велөдчөм-морт—лыффывлин газетјас, нiгајас.—бура унатор-нын теныд колө төдны. Вај вiгтав: мыјла те протоколад-i, актад-i, быдлаын гiјан кагасө Намырова-лыө „незаконнорожденејон“? Алi ен-на кывлы—Сөвет-власт-өд бырөдiс „чурка“—нiмтө?.

Педөр. „Чурка“ сiјө аслыс нiм, „незаконнорожденеј“—бара-жө аслыс. оз поз өтлаавны кыкнансө... „Чурка“—зiк комi-нiм, кор кушөмкө нывкө пiалас да нылыс ачыс оз төд сылыс прамеј батсө,—шуны-кө, кор унакөд нылыд кыскагас (суффајас шванјалөны). А „незаконнорожденеј“—роч нiм, кор кушөмкө ныв пiалас верөссајө мунтөз, iсполкомын-кө ез-на гiжгыны, важөн вөлі венчajtчытөз-кө кага вајас.. Жеңыдџыка-кө вiгтавны—кага вајөм не по законам Ре-Се-Фе-Се-Ер.

Панасова Јешшө өтi-тор. Кор Марџа Намырова кагасө рөфiтiс, тi-нө сы-бөрүн мыџкө вөчны тајө фелө-јывгыс бостгылиныд алi енө?

Педөр. Нiнөм. Кағалим-нин секи—ставнымлөн өшыбитчыгөма.

Панасова (суффајаслы). Ме ескө кора лыффыны мыжа-ланјаслыг зајавленеңенысө Курјавомса-волисполком-нiм-вылө (вiзөдлө аслас гумага-вылө), фелөас 13-өд лiстбок.

Јуралыө (лысталө да севга лыфдө) „Курьявомскому ВIK'у. Члена-секретаря Кунвадорского Сельсовета Мырнырова и Члена-секретаря Кунвадорской ячейки Ер-Ка-Пе (бе) Щалакова—заявление. Настоящим заявляем том, что дочь гражданки Анны Максимовны—Марья Матвеевна, которую актовали о небеременности ребенком, а теперь оказывается что родила 18 декабря вечером сына и доказывает, что голова была сухая, тело суховатое, только будто

маслянистое, была во время родов бабка Ксения Нярганова, и ребенок был около четверти аршина и плачет сильно. Почему заявляет вам известность и прекращение переписки по сему делу, как нашего протокола и акта 16-го декабря, потому что ясно доказывает это, что вышло все ошибка. 1923 года 19-го декабря. Член-секретарь сельсовета Мырныров. Член ячейки РКП (б.) Щалаков“. Тајо заявленне-вылас ем јешшө кык содтөд-гіжөд. Өткіыс (лыффо:) „Акт рождения зарегистрирован Курьявом ВИК-е 21-го декабря 1923 года в рождении № 64. Отцом выявился Филипп Димитриевич Изтабов, гражданин села Кунвадорского, женившийся 16-го июля 1923 года на гражданке Парасковье Тупуровой. Марья Намырова заявила, что она добровольно отказывается от взыскания с Филиппа Изтабова средств на воспитание своего ребенка. Член-секретарь ВИК'-а Жырников“. Мөдыс Куҗадорса волмили-сиснерлы (лыффо): „Дополнение к матерьялу, при чем сообщается, что голова после мытья ведь возможно сухо бывает и плачет после рождения этого тоже возможно. 23 декабря 1923 года № 927. Предволисполкома Шабалов. Член-секретарь Жырников“... Ставыс.

Панасова. Меным сегга нинөм оз кв өні (пукөб).

Јуралыс. (Педорлы). Пукгы, Мырныров. (Јогорлы). Те, гражданин Щалаков, мыжаөн агтө лыффан-он тајө фелс-јывыс?

Јогор (сувтө). Ог лыффы мыжаөн. Төварыш-Мырныров-тај висталис-нын ставсө. Меным сетчө содтыны пошти нинөм... Ме, кыҗи коммунист, мөд-ногөһ ег вермы секи вөчны. Кор став јозыс-нын төдөны вөли: Марја-пө асгыс кагасө кытчөкө месгитөма, меным быт лои суҗыны сјјө делөас, раз мијан „диктатура пролетариата“ мунө. . Ме некущөма ег мырдөнав Марјаөс видлалигөн, видлалисны нывбабајасөс... Мыждыны менө нипөмыс —ме толькө честнеја сулалі за Советскеј-власт да партијнеј дистиҗлина-вөсна... Сегга виставны нинөм ог гөд... да, пөфлиннө, јешшө ме вөли чајта: миҗа, менө сјјө ужөыс уком ошкыштас-на-а. .

Јуралыс (заседабельяслыно јуалө). Ті мыјкө јуаланнөд-онө? 1-ј засөд. Ме ог-а.

2-д засөд. Ме јуала... (Јогорлы) Вистав, Щалаков, ва-жөн-ө те партијаас шленын?

Югор. 1920-öd вогаң, Краснеј арміяын служітігөн пыралі...

2-öd zaced. Сегга Һинөм.

Юралыо (Панасовалы). Те, мыждыг-јорт, јуалан-он мыјкө?

Панасова. Јуала. (Јогорлы) Вігтав, Щалаков: те-коммунист, секи Һольд во-Һин вöлөмыд шльенын, јешшө јачејкаса секретар, служітлөмыд Краснеј-Арміяын; те – мукөд-дорыг вежсражык-Һин,—мыјла-нө те сецөм лок-ужас щөщ сугеин, да јешшө Һырщікалөмыд?

Югор. Вістали-Һин-тај. Міга, коммунистјас нуөдөны „диктатура пролетариата“, Һибө вескөдлөны став пöлти-касө...

Панасова. Јешшө ічөткітор. Те-öd төдан-Һин: „чурка“-Һим-Һи, „незаконнорождөненеј“-Һим-Һи öни абу. Мыјла-нө те протоколад і актад кырымалөмыд „незаконнорождөненеј“-кывсө?

Югор. Вернө, сіјө менам і вунлі.. Ме ескө шулі секи Педөр Петрөвичлы: міга, „незаконнорождөненеј“-кывсө колө вежны „внебрачнејөн-да, кызкө-тај сізі-і колі секи... (Суддајас шванмундны бара).

Панасова. Сегга ме Һинөм ог јуав.

Юралыо (Јогорлы): Он-ө куж те, Щалаков, індыны, коді мед-војдөр лежда вөлі сорнісө Намырова чельдагөм-јывгыс?

Югор. Ог төд, төварыш-судда... Став Кунвадорыс-Һин вөлі ызгө сы-јылыг-да, кодөс кужан шуны медвожғанас...

Юралыо. Но, пукгы сегга... Öни сегга суд кутас јуагны өвифітелјаслыг. (Јогорлы да Педөрлы) Ті мыјаланјас, верманнды өвифітелјаслыг щөщ јуасны, мыјкө-кө онө гө-гөрвоө-лјі, мыј-лјі.. (Секретарлы). Вај, секретар-јорт, сегга өткікөн-өткікөн корав татчө өвифітелјасөс.

Секретар (боөтө гумага, мунө джөслаң да гөрөдө:) Марја Намырова, лок! (Бөр пуккө).

4-öd петкөдчөм.

Пырө Марја, вужд шујга-вылө, сувтө пызан-дорө.

Юралыс. Вај вігтав, Намырова, мыј те төдан тајө делө-јылыг, кызі тенө відлалісны декабр 16-д лунө 1923 воын?

Марја. Віставны, судџа-јортјас, оз ковмы зев уна. Сылы пöштi кык во-нын лоö. Кыçкö, вöскресенна вöли лунныс, ми муртса удитим пажнайтны, локтисны мижанö ас-гиктса јöз, морт дас-кымын, буракö; Накöд щöщ вöлины тајö-јас (индö мыжаланјас-вылö). Менчым друг кутисны корны: инды-пö вай ассыд кага-шојтö... Ми мамöккöд вежкыда чужим „кущöм кага-нö, шуам налы, тiжанлы колö?“ Ассыд-пö, шуöны: те-пö чельадагломыд-нын дај виöмыд кагатö. Ме вöли нöбаса мед-борја тöлыг-нын, чельадагныс вöли видчыса рöштво-гöгöр. Вiстали ескö налы: мiга, ег-на вай кага-сö, да кöт i вайi—ог ви ассым дiтаöс,—да ез веритны. Мырдöн пöртчöдисны менö, мамöс да Ваңö-вокöс ыстисны посвоçö, ачымöс нуисны көщасö да сени i видлалисны кык нывбаба—Наталла да Öнiсга... Кымынкö мужик кутисны секи менö кiасöд да кокјасöд... Ме ег сетчы бурöн ачымöс видлавны да зев јона пессi, секи буракö кынöмöј менам i дојмалöма... Мыјлакö нывбабајаслы абу вöли секи тöдчöма кынöмыс кагаöј... Сы-бöрын менö пуксöдлисны „чiжовкаö“... Менам зев јона кутис кынöмöј дојмыны-да, милiтсиöнеркöд ветли Öкiнна-ордö—пöрыс-бабитчыс ордö. Сiјö видлалис да шуис: кагаыд-пö кынöмад-на. Кык лунмыстi, Мiкöла-вечернаö рытнас i рöдитчiс пи, јона вöли тöдчö лöз-инјас сылөн јаяс да кујим сутки-мыстi i кули... Педöрыд да Јогорыд секи јона вöли повçöмаöс сесга, корлисны менö сельсöветö да быд-ногыс ме-воçын кевмыгисны мед ескö ме некодлы ег норас сы-јылыс .. Ме некодлы ег i көсçыв норасныс. Сöмын тајö-жö, мыј öнi тани вiстала, вiставли кыкыс Курјавомса милiтсиöнерлы да öтчыд, таво-нын следöвательлы... Сы-бöрын, неуна бурдышти-да, ме мунi карö, велöдчи сени воин-жынјөн-кымын—öнi ме каңдiдатка коммунист-партијаö, уçала нывбабајас-костын, мыј-верма југдöда најöс, велöда буржыка овны. Таво, неважөн-на, ме волi гортö-да i кыли: Педöрöс-пö да Јогорöс Облагтувса-суд кутас судитны тани, Кунвадорас, щöщ i меным сетисны пöвестка... Со i ставыс. .

Јуралыс (заведательјаслы). Мыјкö ем-абу тiжан јуавныныд?

1-ј заведатель Менам ем. (Марјалы). Те-нö ачыд, Марја, кытчöкö норавлин-ен тенö öбöдитöмгыс?

Марја. Вістали тај—ег, міга.. Пöвeстка гeтiгөн „гeль-сöвeтын сaмeй вöлины тaйöжас кыкнанныс да кутiсны мe-ным шуавны: eн-пö-тaй-нö кöсжыв, Марја, нeкытчö нopaг-ны-а, мiжанöс сyдö гeтöмaөг? Мe нaлы i шуa сeкi вoчa: мe, мiгa, збыль eг нopaслы нeкoдлы, oг тöд, мiгa, кызи сiцсö лoмa. Тaйöжас нeкyщöмa oз вeрiтны. Мe сeггa нaлы i шуa: oнö-кö, мiгa, вeрiтöй тi, мe co мыж вöчa: мыжaлaн-жаслы гeтчö сyд-вылын дopжыг. Тi, мiгa, бoкыг дopжыгöс eнö кopгыгöй—мe тiжaнöс кызи вeрмa да гaммa aчым сeнi дopжa.. (Кыскö пiцöггыс гyмaгa да гeтö жyрaлыглы) Co, мeгaн гyмaгa; мe кopa сyдгaн: вöчны мыж гeтчö гiжöмa.

Журaлыг (paзö да лыддö): „Кoмi Oблaстувca-сyдгaн вeг-лöдлaн-гeггiялы. Кyнвaдopca гpаждaнкaгaн Марја Намыpoвaгaн шыöдчöм. Юль 2-öд лyнын тaвo Кyнвaдop-гiктын лoö сyд Пeдöр Пeтpöвич Мырныpoвлы да Joгop Мiкaйлöвич Щaлaкoвлы—нaйöс мыждöны Угoлoвнeй Кoдeк-с'a 106-öд стaттa-гeртi (пpeвышeниe влaсти). Кopa сyд-вы-лaс мeнö лeжны нaйöс дopжыгö. Гpаждaнкa Марја Намы-poвa“. (Пaнaсoвaлы). Тe, мыждыг-жopт, мыжкö шуaн-oн?

Пaнaсoвa. Нiнöм oг шу

Журaлыг (peгыдiк зaгeдaтeльжaскöд aс-кoстын гopнытыштöм-мыoтi) Сyд шуic лeжны Марја Намыpoвaöс мыжaлaнжaсöс дopжыг-пыддi (Марялы) Пукы, Намыpoвa, eсiжö пызaн-ca-жaс.

Марја (пукöд). Мeным пoчö кыв-мöд шуны?

Журaлыг. Пoчö.

Марја. Мeдым пpöстa сyдыс кузa oз нужав, мe eгкö кopa сyдсö жуавны мыжaлaнжaслыг: збыль aлi eг мe вiгтaв. Нaйö, мe чaйтa, вeгкыдa вiстaлaсны, coзнaйтчaсны aслa-ныс öшыбкaыг... Сeкi гвiдiтeльжaсö пoчaс нe жуавны..

Журaлыг (мыжaлaнжaслы). Кывзöй тi, Мырныpoв да Щa-лaкoв, збыль сiзи вöли дeлöыс, кызи Намыpoвa вiгтaлiс, aлi eз?

Пeдöр { (щöщ). Збыль, збыль сiзи; тoлкö мi aбу мыжa-
Joгop { öг.. (Маря на-вылö бyкышöн вiздöлö).

Журaлыг (Пaнaсoвaлы). Тe, мыждыг, мыжкö шуaн-oн тa-вiлö?

Пaнaсoвa. Нiнöм вoчa oг шу.

Јуралые (бара заведательјаскөд ас-костаныс ічөткә вашкөд-чөм-бөрүн шуб:) Суд шуіс: мукөд ґвѣдѣтельјаслыг сегга та-јө фелө-јылыг не-јуагны. (Секретарлы) Кор, секретар-јорт, татчө ставнысө.

Секретар (мунө да оґөсөд горөдө). Локтөј, ґвѣдѣтельјас, татчө, ставныд локтөј! (Бөр пукөө).

5-өд петкөдчөм.

Пырөны ставныс. Сувтөны оґөс-дорас.

Јуралые (ґвѣдѣтельјаслы). Но, ґвѣдѣтельјас, тїжанлыг ез ковмы нїнөм јуагны. Пукгалөј естчө (індө јөзлаң) јөзыскөд щөщ. (ґвѣдѣтельјас вужөны шужа-вылө—кодыс пукгалөны скамјаяс-вылө, мукөдыс сулалөны). Онї сегга воггө венчөм мыждыга-дорјыга-костын. Војдөр сетгө кыв мыждыгыгылы—Панасо-валы.

Панасова (сувтө). Судфа-јортјас, дај ті, Комї-војтыр! Ставным мї төдам: зев-на пемыдөг комї-јөз, торја пемы-дөг феревнаса комї-аңјас, нывбабајас. Војдөр најө ез төд-лыны морт-ногса олөмсө, ез вермывны кокнїжыка ло-лыштны,—гөгөр најөс увтыртлісны да нартітлісны. Ком-мунист-партіја да Сөвет-влагт револутсіја-первој-лунга-ныс өткофалісны нывбабајаслыг праванысө мужікјаскөд, быд-ногыс төждысөны најөс јүгдөдны, вежөртөдны, ґетны налы унжык кокнөдјас. Мыј-нө мї сы-пыфдї тани аңам, јортјас? Кунвадор-сіктын кык „чіна-власта“ морт:—өтї-кыс ґельсоветса секретар, шуны-кө Сөвет-влагтлөн пред-ставітель, мөдыс—коммунист-јачејкаса секретар—партіја-лөн представітель, прөстөј јөз-болгөм-вылө-вічөдөмөн өбө-фитөмаөг өтїк нылөс: мырдөн щөктөмаөг меф-бөрја кад-јассө нөбагігөн відлавны (шобны) сылыг кынөмсө. Вөлі налөн сы-вылө влагыс? Ез! Көт і чельадагөма-нын вөлі нылыс—налөн ез вөв праваыс сіңі вөчны. Гашкө најө ас-төдтөмлуннысла сіңі вөчісны? Ез-жө! ґельсоветса оекре-тар Мырныров—грамотнеј морт, пөшті кујим во служітө-ма секретарын, сіјө төдө-нын вөлі Сөвет-влагтлыс уң-вө-чөмсө да нывбабајас-дор төждысөмсө; сегга оз ков ву-нөдны: сіјө вөлі 1923-өд воын, октябрса револутсіјаган сіңімөд во-вылын-нын. Гашкө-нө мөд төварышыс сылөн—Шалаковыс гөгөрвотөмысла-жө вөчіс-да? Вегіг оз поң сі-

қи мөвпыштны. Морт служитөма краснеј арміяын, 1920-өд вогаң-һин коммунист-партияын шленын. Сылы Мырныровдорыг-на буржыка колө төдныс вөлі. Најө-нө мыј висталисны тани? Најө весиг асланыс мыж вөчөмгыныс ез сознајтчыны. Најө, һинөм гөгөрвотөм-улө летчыгөмөн, көс-јоны мездыгны мыжгыныс. Најө бытөо оз төдны: „чурка“-һим өһи бырөма, бытөо оз төдны—„незаконнорождөненей“-көт, „внебрачнеј“-көт, „чурка“-көт—ставыс өткоф, ставыс увтыртө, уһижајтө нывбабаөс. Мыј сөгга најө воқө вөчисны? Арестујтисны дојдалөм-һылөс, мучитисны кык-сутки-чөж. Нывлөн чужлөма һи, ставыс лөз-печатөг—јајыс и јурыс. Ферт, ез вөв сижө му-вылын дыр-олыг—кујим суткымыгы и кулөма. Кодјас сыг мыжаөг? Гашкө, шуанныд, сижө пемыд нывбабајасыс, кодјас чабралисны кагаыслыг мамсө? Абу најө, мыжаөг етијөјас (һидө мыжаланјас вылө); најө мырдөн щөктисны видлавны нывсө, најө воштисны сывыјөжыс, на-понда кули зөла кагаыс!.. Сөгга воқө. Кор нывлөн кагаыс чужөма, најө гижөны волісполкомө гумага, шуөны: ставыс-һө өшыбка лөма да колө-һө фелөсө тупкыны (прекратитны), корөмаөг сөгга нывтө сөльсөветө-да щөктөны сылы һекытчө һе-һорасны та-понда. Мыјла-һө секи кағалисны асгыныс мыжсө, мыјла воқывыв ез думыштны најө?.. Јортјас, тижан-воқын пукалөһи бура төдыг мортјас, грамотнејјас, сөһын вывти најанөг-муферөг. Коми пелөсјасыс уна-на сурасны тащөм Мырныровјасыд да Щалаковјасыд, јона-на најө вывти вылө пукгөһи, јона-на һавөсна страдајтөһи пемыд коми-војтырыд, медега-јона полыг-сөлөма коми-аңјас. Колө тащөмјасыдкөд чорыда вермасны, весавны коми мусө тащөм вывти-вылө-пукгыс „уна-власта“-јөзгыс: најө торкөһи выл-һогөн овмөдчөмсө, најө һајтөгтөһи да јирөһи Сөвет-властлыг да Коммунист-партиялыг јөз-понда ужалөмсө... Ме кора судгаң: Педөр Мырныровөс да Јогор Щалаковөс чорыджыка судитны—мыждыны һе-пөштө 106-өд статөга-герти, колө најөс мыждыны јешшө 109-өд статөга-герти (властөс порочитөһи) да 112-өд статөга-герти (незаконнеј арест вөчөһи)—өтвылыс ставгыс 5 во-кежлө турмаө пукгөдһи... Ме помали. (Пукөө).

(Јөз-костын вөрөһи, вашкөдчөһи, јурһаныс качајтөһи).

Јурал. Өһи кыв сетгө дорјысгы. Намырова вистав сөгга те.

Марја (сувтö). Векыда кө вiгтавны, жортјас, тајö дe-
лöйс мед-јонасö меным iнмiс. Kodi мыжа тани? Жортјас,
оз поз мыждыны толькö кык мортöс, кодјас тани пукалö-
ны, кыңи шуö мыждыз—Панасова-жорт. Мыжаыс тани—
важ, сар-дырга олöмлөн коьасыс... Енö думажтöй ти сiңи:
быттö етијöјас (iндö мыжаланјас-вылö) секретар-„чинöз“ воö-
маöг-da, зев-нын унатор тöдöны. Кор-нö налы пöраыс вö-
ли бурасö велöдчыныс? Нажö-öд агныс сецöм-жö ужалыг-
креотанаяс, куцöм Иван-фад, либö Степан-сват да му-
кöд, со, естөн (iндö jöв вылö) кывзыгјас. Kodi фeрeвнaтö,
пемыд коми сiктјастö тöдö да аслас гiнвозын тыдалö сет-
чöс олöмыс—сiјö пыр векыда i шуас: став локыс муно
пемыдлун-вöсна, велöдчытöм понда. Карјасад-егкö нeуна
мöд-ногсажык-нын олöмыд—сени jöзыд жонжыка велöдчö-
маöг-da, сени-нö оз овлывлы нeкуцöм лок-вöчöмјасыс?
Уна овлывлö. Мыж-нын-нö сeггa мiјан Кунвадор-код пемыд
сiктјастö i каэтывныс—тани быдторјыс вермас лоны... Me
тöда, Педöр Мырныров Курјавомыс ылöжык ез-на ветлы
немнас. Лун-лун уж-вылын, рытјаснас да праэникјасö
вельсöветын гiжö—ужыс уна, отсагыс сылөн ез вöв,—кор
сeггa сылы вöли лыдфысныс да велöдчыныс?.. Мöдыс—Jo-
гор Щалаков—ескö служитлис красней армiјаын-da, мыж-нö
коми-мортыд роч пöвсад гөгöрвоас? Но, шуам, сiјö—ком-
мунист. Ти чајтанныд, гашкö: коммунист-кö, быдтор-нын
колö вöчны бура. Сiң ескö колö-da, колö jöзыслы бур пpи-
мерјассö сылы петкöдлыны-da, Щалаков ез-на сы-выјöзыс
во, оз-на став уставсö коммунистјаслыг тöд—велöдныс
нeкодлы вöли, вeгiг-öд сiјö гiжныс оз куж, öдвa асгыс
нiм-овсö пасыны саммö... Жортјас, нажö думгыныс, ескö,
бур вöчисны Совет-властлы да партијалы, артмiс сöмын
лок-а... Судфа-жортјас, ме кора қикöз нажöс мыжгыс мeз-
дыны, нажö ез нароснö сiјöс вöчны... Војдöр колö бура вe-
лöдны ташöмјассö, јурдöдны вежöрнысö, а сы-бöрын-кö
вöчасны локсö—секи вöлыгтi i судитны, чорыда судитны!..
Секи i ме ог кутчiе сецöмјастö дорјыны... Сeггa ме нiнöм
ог шу. Кора, мiга, öтитор—мeздыны қикöз тајöјассö, нажö
бура жона-нын i агныс, ме чајта, страдајтисны тајö судсö
видчiöгiгөн... (Пукöд).

Габö (щöщ сетчö локтö). Педөр Петрöвичыд-кö, ескö, менчым кывзис да ручка помнас кутис гижны,—секи ескö i судöфыс, гашкö, ез ков волыныс.. Оз-тај, вот, кывзыны öнија том-уловыд мијан-кодјасыдлыг.

Секретар (јöзлы). Гвöжжөнжык, граждана, сорнитöј, енö шумитöј!

(Јöз лаңтыштлöны; сесга бара вочасöн заводитöны воцда-моз гөлöсјас лептыны).

Вањö Мунам-нын сесга, мамö, гортö, кынöмöј гумалö...

Анна. Лаңт, ен сорнит сещöм гораа, судфайд есијö видчас...

Вањö. Мыјла-нö, мамö, Марјатö сетчö пукгöдöмаöс?

Анна Ен, миға, увгы, сулав шынитöв!..

7-öd петкöдчöм.

Öздöдöд пырöны: Јуралыг да кык заседател. Пырöны пызан-сајö.

Секретар (öдјö четчö, јöзлы:) Суд локтö, щöкта сувтны ставныдлы! (Ставныс сувтöны).

Јуралыг (Лыфöдö): „Россијаса Социала Öтувја Совет-Республика нимөн. 1925-öd во јул 2-öd лун. Коми автономија областувса-судлөн ветлöдлан-сесöија видлалис уголовнеј фелö Кунвадорса гражданаöс — Педөр Петрöвич Мырныровöс да Јогор Микајлöвич Щалаковöс мыждöм-јылыг Уголовнеј Кодексса 106-öd ставта-герти, да адзис: мыжыс налөн гледствије-дырји дај суд-вылын ставнас тыдовтчис: 1923-öd воын, декабр 16-öd лунö Мырныров да Щалаков кывлöмаöс јöзган сорнијас: быттö-кö öти ныв—гражданка Марја Намырова—вöли нöбагö, сесга быттö челафасöма да кагасö асгыс виöма. Ташöм сорнијас-кужаыс најö чукöртöмаöс Кунвадорыг морт дасöс-кымын дај мунöмаöс Марја Намыроваöс видлавын. Кор сијö мамыскöд кутöма пыккыны—мамсö да ичöтик-воксö вöтлöмаöс посвозö, а асö Марја Намыровасö щöктöмаöс мырдөн видлавын. Ускöдöмаöс сијöс жожö, мужикјас кутöмаöс кiasöдыс да кокјасöдыс, а кык нывбаба чабралöмаöс сылыг кынöмсö да морöссö (ноңјасöс). Сы-бöрын Мырныров Щалаковкöд гижöмаöс акт да Намыроваöс арестујтöмаöс. Чабралигас дојдалöмаöс кынöмгыс кагасö, сы-вöсна Марја Намырова че-

лаҕаҕома кад-вотоҕ, воҕжык. Кагаыс чужома уна лөз-печатоҕ да кујим сугки-мыҕи і кулома сесса. Тајо мыжыс ыкоднаныс ез сознајчыны суд-вылын. Ставсө арталом-бөрын суд шуис: 1) Педөр Петрөвич Мырныровөс, Кунвадорса гражданінөс, Курјавом вөлөҕтыс, Комі областыс, 20 арөса, беспартіјнеј, 106-өд ставтаса 2-д јукөн-серті пукоодны турмаө 3 во-кежлө да 109-өд ставта-серті—2 во-кежлө, өтпырјө ставыс—кујим во-кежлө да став правасө сылыс бөҕтлыны сы-бөрын јешшө кык во-чөж-кежлө. 2) Сіјө өіктса гражданінөс-жө, Јогор Мікајлөвич Щалаковөс, 25 арөса, 1920-өд воҕаң коммунист партіјјаын шлен, сещөм ставтајас-серті-жө—турмаын пукоодны кујим во-чөж да став правасө сылыс бөҕтлыны кык во-чөж-кежлө. (Кост. Сы кості јөз-пөвсын кылө гөлөс; „аттө кущөм чорыда!“ Суд-вывса рөскөдсө сујны мыжалөмјасыслы шөріөн. Мырныровөс да Щалаковөс пукоодны өнөҕаң-жө. Тајө пріговор-вылас вермасны ҕетны Верковнеј-Судө касатсіоннеј жалөба, 72 часөн строк-тыртөҕ“. (Јурсө лептө, мыжаланјаслы:) Гөгөрвоинныд?.. Час-нө кыјвөн јешшө вөстала. Тіјанөс кыкнанытө суд шуис турмаын пукоодны морт-кујим воөн; сы-бөрын, корпукаланныд сіјө строксө, јешшө кык во-чөж ті онө вермө служитны бөрјөм общественнеј службајасын дај аҕныд онө вермө бөдјыны ыкодөс—праваныд тіјан кык во-чөж кежлө лоө бөҕтлөма. Сесса тајө пріговорсө верманныд обжалутны, ыладнө-кө мыјкө ҕајтанныд вөчөма, лөбө чінтыны-лы, ҕкөҕ мездыны-лі, Верковнеј Судө, Мөскуаө. Жалөбасө колө ҕетны областувса суд-пыр. Сы-вылө тіјанлы ҕетгө строк 72 час,—строкыс лыҕыҕыҕө тајө пріговорыслыс копіјасө тіјанлы кіанныд ҕетөмҕаң.. Судлөн заседание помасіс. (Пукоб, чукөртө гумагајас, секретаркөд шөш).

Педөр. Мыјла-нө тащөм чорыда судіісісны? Ез-кө најө өшыбітчыны?

Јогор. Ез! Мыжным асланым вывті ыжыд, Педөр Петрөвич! Мөд-ног оз поҕ вөлі вөчны.

Наталь (Петырлы). Ме, сватө, ынөм ег кут гөгөрвоны... Кујим во-кежлө турмаө пукоодны алы мыј-нө шуисны?

Петыр. Сіҕ-тај, буракө, нојкыітісны!

Марја (Јогорлы да Педөрлы). Енө-на вывті ті шөггөј—мі жалөба ҕетам Верковнеј Судө.

донны 28 ур. „Р“.